ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

№ 60(5242)
Чацвер, 31 мая 2001 года

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

Кошт у розніцу — 51 руб.

Ліцэй БДУ змяніў адрас

Ліцэй Беларускага дзяржаўнага універсітэта ў аўторак урачыста адзначыў адкрыццё новага будынка. З вуліцы Маякоўскага, дзе размяшчаўся ліцэй раней, на вуліцу Ульянаўскую да рэканструяванага будынка былога Дома настаўніка ліцэісты і іх выкладчыкі прыйшлі пешшу.

Гэтага дня ўсе чакалі вельмі даўно: надта ўжо не гарманіравалі цесната былога будынка на Маякоўскага з размахам дзейнасці ліцэя — самай элітарнай сярэдняй навучальнай установы краіны. Новы ж будынак — прасторны, светлы. І ўсё начынне — мэбля, абсталяванне — тут таксама новае.

— Мы абяцаем напоўніць гэтыя сцены творчасцю, ведамі, энтузіязмам, перамогамі, — сказала падчас свята ліцэістка Вольга Сямашка. І як пацвярджэнне яе словам цэлай калонай на плошчы перад ліцэем стаялі юнакі і дзяўчаты з залатымі стужкамі на грудях — пераможцы рэспубліканскіх і міжнародных алімпіяд.

Перадаючы пасланне ліцэістаў Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь Аляксандру Лукашэнку, дзяўчынка паведаміла, што падпісана яно будучым прэзідэнтам, будучым прэм'ер-міністрам, будучым рэктарам БДУ... І выказала спадзяванне, што мэр сталіцы паспрые іх просьбе аб перайменаванні трамвайнага прыпынку ў "Ліцэй БДУ".

Перад фасадам ліцэя Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка, рэктар БДУ Аляксандр Казулін і дырэктар ліцэя БДУ Генадзь Пальчык пасадзілі тры бярозкі. Узляцела ў неба чародка галубоў, а потым узняліся сотні рознакаляровых шарыкаў... Затрымцелі на ветры сцягі. І хтосьці побач сказаў: "Вось і набылі свой дом".

З наваселлем, ліцэй!

Галіна СІДАРОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: у час цырымоніі.

Фота Мікалая ПЯТРОВА. БЕЛТА.

Заўтра — Міжнародны дзень абароны дзяцей

Усе дзеці — нашы

Мы жывём у складаны час. Старое разбурылася, а новае ніяк не наладзіцца. Па гэтай прычыне людзі страцілі раўнавагу. Вельмі балюча глядзець на людзей, якія хацелі б працаваць, але не могуць знайсці працу.

Я хачу прывесці прыклад з жыцця майго мужа. Цяпер мы пенсіянеры. Мой муж нарадзіўся і вырас на Украіне. У 1929 годзе ў яго памёр бацька, а ў 1933 годзе ад голаду — маці. У сямігадовым узросце ён аказаўся ў вельмі цяжкіх умовах і, напэўна, мог бы памерці з голаду, як і маці. Але яго на чарзе бралі да сябе розныя сем'і, чужыя для яго людзі, якія давалі яму не толькі прытулак і ежу, але і цеплыню сваёй душы. І ён вырас вельмі добрым чалавекам. У 17 гадоў яго прызвалі ў армію і ў 1944 годзе адправілі на фронт. У 1952 годзе мы пажаніліся і пражылі вялікае, цяжкае, але шчаслівае жыццё. І вось ужо няўзабаве ў нас будзе залатое вяселле. Вырасілі дзяцей, растуць і сталеюць унукі.

Я пішу гэта дзеля таго, каб кожны зразумеў, што пры любых, нават самых цяжкіх абставінах, неабходна заставацца моцным духам, нельга адчайвацца, і тады можна перанесці ўсе выпрабаванні жыцця.

Цяпер аб тым, што хвалюе мяне больш за ўсё, — аб дзецях. Аднойчы я ішла па вуліцы і ўбачыла дзвюх мурзатых дзяўчынак, якія нешта шукалі. Я падышла да іх і запыталася, што яны шукаюць. Дзяўчынкі паказалі, а потым пачалі заглядаць у маю сумку і прасіць хлеба. Я была занятая, але абяцала на зваротным шляху прынесці хлеб ім дамоў. Дзеці з радасцю паказалі, дзе жывуць, а я забыла пра ўсе свае справы: добра, што побач быў магазін, дзе змагла купіць хлеб, каб накарміць дзяцей. Аказалася, што дзяцей не двое, а пяцёра, трое знаходзіліся тады ў Гарохаўскім інтэрнаце. Я пазнаёмілася з імі і даведалася, што іх дзевяць, а не пяць. Стала наведваць іх усіх. Я ўдзячная Богу за тое, што ён падарыў мне гэтую сустрэчу і любоў да гэтых дзяцей, якія мне так далі. Ах, калі б можна было расказаць, як яны мне чакалі, як радаваліся гэтым сустрэчам! Калі прыязджала, я вадзіла іх у Гарохаўскую царкву на дзіцячае нядзельнае богаслужэнне. Яны вельмі ўважліва слухалі і многаму навучыліся. Хутка дзяцей перавялі ў Міхалеўскі прытулак, і я стала ездзіць туды.

Я папрасіла дазволу забіраць гэтых дзяцей да сябе дадому на выхадныя і канікулы. Аддзел адукацыі такі дазвол даў. Дзеці пачалі прыязджаць да нас, і мы з мужам палюбілі іх. Мы жылі іх клопатамі, перажывалі за іх, маліліся Богу, каб ён не пакінуў гэтых дзяцей. І Бог пачуў нашы малітвы. У васьмі дзяцей знайшоўся бацька, які прыехаў за імі і адвёз іх у Расію. Неўзабаве знайшоўся бацька і ў дзевятай дзяўчынкі і таксама забраў яе. Цяпер мы молімся аб тым, каб у іх усё было добра. Таму што дзецям патрэбна сям'я. Нават калі дзеці прыходзілі да нас на канікулы, мы маглі назіраць, як хутка мяняюцца яны, калі трапляюць у сям'ю: як стараюцца дапамагчы, штосьці зрабіць, паклапаціцца [illegible] паступова становяцца ўтрыман-[illegible]пер на ўласным вопыце.

Але Міхалеўскі прытулак зрабіў мне яшчэ адзін падарунак. Аднойчы я ўбачыла ў прытулку маладога сімпатычнага мужчыну. Была здзіўлена і запыталася, што прымусіла яго, такога прыстойнага чалавека, аддаваць дзяцей у прытулак. Аказалася, што ён не аддае сваіх дзяцей, а забірае чужых, забірае ў сваю сям'ю назаўсёды. Ён расказаў, што ў іх з жонкай чацвёра дзяцей, а бацькі яны яшчэ пяці. Пазней я адшукала гэтую сям'ю і пазнаёмілася з імі бліжэй. Як я парадавалася, што ў наш цяжкі час ёсць людзі, якія неабыякава ставяцца да лёсу дзяцей, якія стараюцца дапамагчы дзецям на справе. Практычна я стала бабуляй для ўсіх дзяцей гэтай сям'і. І вельмі рада гэтаму. Як добра і па-чалавечы цёпла ў гэтай сям'і, дзе не дзеляць дзяцей на "сваіх" і "чужых". Жывуць яны вельмі сціпла: няма нават тэлевізара, але ў дзяцей ёсць усё неабходнае. Няма ў іх і аўтамабіля, але ёсць такія цікавыя сямейныя святы, дзе кожнае дзіця можа паказаць свае таленты. Ніколі не хочацца пакідаць гэты дом, дзе ўсё дыхае любоўю і клопатам. І здаецца, што гэтая сям'я намнога шчаслівейшая за іншых.

Ад гэтых людзей я даведалася, што такіх сем'яў у Беларусі нямала. Яны падарылі мне кнігу-фотаальбом "Дзіцячыя дамы сямейнага тыпу. Колькі нас?". У ёй — цікавыя фотаздымкі і даныя пра 21 такую сям'ю. Нізкі паклон усім гэтым смелым людзям, якія выхоўваюць у сваіх сем'ях прыёмных дзяцей. Жыццё ўжо даказала, што дзеці там вырастаюць паўнацэннымі грамадзянамі нашай краіны. І ўсё гэта таму, што яны атрымалі галоўнае — сапраўдную сям'ю і бацькоў. Ніякія матэрыяльныя даброты не здольныя замяніць гэтага.

Я звяртаюся да ўсіх грамадзян, да беларускіх сем'яў. Няхай кожны ўзважыць свае магчымасці і акажа канкрэтную дапамогу, праявіць клопат хаця б пра адно дзіця. Можна ўзяць пад апеку, можна ўсынавіць, можна забіраць на выхадныя і канікулы ці проста стаць сябрам канкрэтнаму дзіцяці ў дзіцячым доме ці інтэрнаце, дорачы яму сваю цеплыню і клопат. Але дзеці павінны ведаць, што такое сям'я, адчуваць бацькоўскі клопат. Без гэтага яны не змогуць стаць паўнацэннымі людзьмі і стварыць свае нармальныя сем'і. Без прыкладу бацькоўскага клопату яны не выхаваюць сваіх дзяцей, а здадуць іх туды, дзе выраслі самі. Таму давайце ж паклапоцімся пра будучыню нашай краіны — аб дзецях. Гэта ж няправільна, што ў мірны час так шмат дзяцей, якія нікому не патрэбны. Давайце не будзем дзяліць дзяцей на "сваіх" і "чужых". Усе дзеці — нашы.

Я і мой муж у сталым узросце: нам не дазволяць узяць дзяцей на выхаванне. Але мы дапамагаем, чым можам, сям'і, пра якую я расказала, і будзем маліцца за тых людзей, якія ўжо выхоўваюць прыёмных дзяцей ці збіраюцца зрабіць гэта.

Ларыса АНІШКО, пенсіянерка.

Бабруйск.

Экалогія

Возера Кромань просіць паратунку

Наступіла лета і зноў тысячы школьнікаў па ўсёй Беларусі адправяцца ў паходы і на экскурсіі. Іх чакае самы захапляючы перыяд жыцця, поўны прыгод і адкрыццяў: ночы ля вогнішча і рыбалка на досвітку, поўны чароўных гукаў лес, нашы старажытныя гарады і замкі. Хтосьці зоймецца і ўласнымі даследаваннямі гісторыі, прыроды і культурнай спадчыны нашай краіны.

Так паступаем і мы, сябры турысцка-краязнаўчага клуба "Брыганціна" сярэдняй школы № 90 Мінска. Кожны год робім па 12-15 паходаў і падарожжаў па родным краі, заўсёды цікавых і захапляючых. І ўсё гэта дзякуючы нашаму кіраўніку Станіславу Браніслававічу Холеву. Але пры гэтым не забываемся выконваць і краязнаўчыя заданні, стараючыся ўнесці свой сціплы ўклад у вывучэнне Бацькаўшчыны.

Адзін з нашых маршрутаў мінулым летам пралёг праз Налібоцкую пушчу. На яе паўднёвай ўскраіне размешчана невялікае возера Кромань. Паколькі пра яго было зусім мала звестак у літаратуры, вырашылі правесці свае даследаванні. У выніку атрымалася амаль навуковая праца, якая была высока ацэнена на прайшоўшым у маі V Рэспубліканскім конкурсе даследчых работ.

Вывучаючы возера, мы зрабілі і некалькі адкрыццяў; як без гэтага! Кромань аказалася самым глыбокім возерам у цэнтральнай частцы Беларусі: да 26,5 метра.

Адно адкрыццё пацягнула за сабой другое: утварыцца такое глыбокае возера магло і ў метэарытным кратэры дзесяткі, а мо і сотні тысяч гадоў назад.

Доўга ламалі галаву яшчэ над адной загадкай прыроды: у возера ўлівалася вады ўтрая больш, чым потым выцякала. Ды загадка гэтая аказалася зробленай рукамі чалавека. У выніку няўдалай меліярацыі пракапаная для хутчэйшага стоку вады канава аказалася адрынутай [illegible] трысняком балотца.

Шмат яшчэ якіх невялікіх адкрыццяў зрабіў кожны з нас, а вось уразіла аднолькава ўсіх нас толькі адно. Гэта экалагічны стан возера і адносіны да яго людзей. Кінутае без нагляду пасярод лесу, яно паступова гіне пад уздзеяннем чалавека. Трэцяя частка лесу ў ваколіцах возера ўжо высечана адпачываючымі, якіх прыязджаюць у летні час. Ракаў, якія водзяцца ў Кромані, яны пачалі вылаўліваць нават з аквалангамі, а берагі засмечаны грудамі бляшанак і бутэлек. А ў раёне возера расце чатыры віды раслін і водзіцца пяць відаў жывёл, занесеных у Чырвоную кнігу Беларусі.

Што будзе далей і з імі, і з возерам?

Створаны ў Налібоцкай пушчы паляўнічы заказнік не ратуе Кромань. Таму мы прапануем стварыць вакол возера спецыяльны ландшафтны заказнік. А яшчэ лепш — аб'явіць усю Налібоцкую пушчу нацыянальным паркам.

Хачу праз газету звярнуцца да школьнікаў і іх настаўнікаў: вывучайце наш край, рабіце адкрыцці, беражыце яго. Кожны з вас можа ўнесці пасільны ўклад і ў ахову прыроды хаця б тым, што не будзе пакідаць пасля сябе горы смецця ды сячы і ламаць усё падрад.

Асабліва звяртаюся да тых, чые маршруты паходаў гэтым летам пралягуць праз Налібоцкую пушчу і возера Кромань. Пакуль нашыя ўлады разшавеляцца і створаць спецыяльны заказнік ці нацыянальны парк, лес ля возера можа загінуць. Не дапусціце гэтага!

Максім БУРЛОЎ, вучань 9 класа сярэдняй школы № 90 Мінска.

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

(220050, Мінск, вул. Свярдлова, 13а, тэл. 227-63-75)

аб'яўляе прыём студэнтаў

На дзённае (Д) і завочнае (З) навучанне ***па спецыяльнасцях:***

1. Лясная гаспадарка (Д, З) са спецыялізацыямі: лесазнаўства і лесаводства; лесаўпарадкаванне; лесаўзнаўленне і лесаразвядзенне; лясная сертыфікацыя; лесапаляўнічая гаспадарка і дадатковае карыстанне лесам; інфармацыйныя сістэмы ў лясной гаспадарцы; ахова лесу.

2. Садова-паркавае будаўніцтва (Д) са спецыялізацыямі: ландшафтнае праектаванне; будаўніцтва і эксплуатацыя аб'ектаў ландшафтнай архітэктуры.

3. Лесаінжынерная справа (Д, З) са спецыялізацыямі: тэхналогія лесапрамысловых вытворчасцей; транспарт лесу; праектаванне лесанарыхтоўчых прадпрыемстваў.

4. Машыны і абсталяванне ляснога комплексу (Д, З) са спецыялізацыямі: машыны і механізмы лясной прамысловасці; машыны і механізмы лясной гаспадаркі; машыны і механізмы дрэваапрацоўчай прамысловасці; канструяванне і вытворчасць лесапрамысловага абсталявання; канструяванне і вытворчасць дрэваапрацоўчых станкоў і інструментаў; энергасілавое абсталяванне ляснога комплексу.

5. Тэхналогія дрэваапрацоўчых вытворчасцей (Д, З) са спецыялізацыямі: тэхналогія дрэваапрацоўкі; тэхналогія і дызайн мэблі; тэхналогія драўляных будаўнічых вырабаў і канструкцый; тэхналогія музычных інструментаў.

6. Энергаэфектыўныя тэхналогіі і энергетычны менеджмент (Д) са спецыялізацыямі: энергаэфектыўныя тэхналогіі ў лясным комплексе; энергаэфектыўныя тэхналогіі ў хімічным комплексе.

7. Прафесійнае навучанне (Д) са спецыялізацыяй: дрэваапрацоўка.

8. Хімічная тэхналогія вытворчасці і перапрацоўкі арганічных матэрыялаў (Д) са спецыялізацыямі: тэхналогія асноўнага арганічнага і нафтахімічнага сінтэзу; тэхналогія хімічных сродкаў аховы расліна; тэхналогія паверхнева-актыўных рэчываў і сінтэтычных мыйных сродкаў; тэхналогія пластычных мас; тэхналогія лакафарбавых матэрыялаў; тэхналогія перапрацоўкі пластмас; тэхналогія перапрацоўкі эластамераў; канструяванне вырабаў з палімерных матэрыялаў і фармуючых інструментаў.

9. Хімічная тэхналогія перапрацоўкі драўніны (Д) са спецыялізацыямі: тэхналогія гідролізных і мікрабіялагічных вытворчасцей; тэхналогія драўняных пліт і пластыкаў; тэхналогія лесахімічных вытворчасцей; тэхналогія цэлюлозна-папяровых вытворчасцей.

10. Біятэхналогія (Д) са спецыялізацыямі: тэхналогія бялковых прэпаратаў і біялагічна актыўных рэчываў; тэхналогія лекавых прэпаратаў, вітамінаў і ферментаў; біятэхналогія харчовых прадуктаў; біялагічная ачыстка прамысловых і гаспадарчых сцёкаў і ўтылізацыя адходаў.

11. Біяэкалогія (Д).

12. Фізіка-хімічныя метады і прыборы кантролю якасці прадукцыі (Д) са спецыялізацыямі: сертыфікацыя харчовых тавараў; сертыфікацыя прамысловых тавараў.

13. Тэхналогія і абсталяванне высокаэфектыўных працэсаў апрацоўкі матэрыялаў (Д) са спецыялізацыямі: канструяванне і вытворчасць вырабаў з кампазіцыйных і парашковых матэрыялаў.

14. Машыны і апараты хімічных вытворчасцей і прадпрыемстваў будаўнічых матэрыялаў (Д, З) са спецыялізацыямі: машыны і апараты хімічных вытворчасцей; машыны і абсталяванне прадпрыемстваў будаўнічых матэрыялаў; машыны і апараты нафтаперапрацоўчых і нафтахімічных вытворчасцей; машыны і абсталяванне біятэхналагічных вытворчасцей; машыны і абсталяванне для перапрацоўкі пластмас і эластамераў; машыны і апараты цэлюлозна-папяровай вытворчасці; машыны і апараты для вытворчасці шкловалакна і шклопластыкаў.

15. Аўтаматызацыя тэхналагічных працэсаў і вытворчасцяў (Д) са спецыялізацыямі: аўтаматызацыя тэхналагічных працэсаў лесапрамысловага комплексу; аўтаматызацыя хіміка-тэхналагічных працэсаў; аўтаматызацыя тэхналагічных працэсаў прадпрыемстваў будаўнічых матэрыялаў і вырабаў; аўтаматызацыя біятэхналагічных вытворчасцей.

16. Хімічная тэхналогія вытворчасці і перапрацоўкі неарганічных матэрыялаў (Д, З) са спецыялізацыямі: тэхналогія мінеральных угнаенняў, соляў і шчолачаў; тэхналогія асноўнага неарганічнага сінтэзу; тэхналогія каталізатараў і адсарбентаў; тэхналогія абагачэння карысных выкапняў; тэхналогія прадуктаў тонкага неарганічнага сінтэзу, чыстых рэчываў і рэактываў; тэхналогія шкла і сіталаў; хімічная тэхналогія сувязных рэчываў; тэхналогія будаўнічых матэрыялаў на аснове сувязных рэчываў; тэхналогія неарганічных палімерных сувязных і кампазіцыйных матэрыялаў; тэхналогія тонкай функцыянальнай і будаўнічай керамікі; тэхналогія цеплаізаляцыйных матэрыялаў і вырабаў; тэхналогія эмаляў і ахоўных пакрыццяў; хімічная тэхналогія вогнетрывалых матэрыялаў; хімічная тэхналогія матэрыялаў і вырабаў вакуумнай электронікі; хімічная тэхналогія квантавай і цвёрдацельнай электронікі.

17. Тэхналогія электрахімічных вытворчасцей (Д) са спецыялізацыямі: карозія і ахова металаў; функцыянальная гальванатэхніка; хімічныя крыніцы току; электрахімічная ачыстка сцёкавых вод; тэхналогія друкарскіх плат; электрасінтэз арганічных і лекавых прэпаратаў.

18. Ахова навакольнага асяроддзя і рацыянальнае выкарыстанне прыродных рэсурсаў (Д) са спецыялізацыямі: прамысловая экалогія і рацыянальнае выкарыстанне прыродных рэсурсаў; экспертыза эколагаэканамічных сістэм; маніторынг стану навакольнага асяроддзя; перапрацоўка, абясшкоджванне, утылізацыя адходаў вытворчасці і спажывання.

19. Тэхналогія паліграфічных вытворчасцей (Д, З) са спецыялізацыямі: агульная тэхналогія паліграфічнай вытворчасці; фотатэхніка; электронныя спосабы апрацоўкі выдавецкай інфармацыі; паліграфічныя матэрыялы; спецыяльныя спосабы друку.

20. Паліграфічнае абсталяванне і сродкі апрацоўкі інфармацыі (Д).

21. Выдавецкая справа (Д).

22. Эканоміка і кіраванне на прадпрыемстве (Д) са спецыялізацыямі: эканоміка і кіраванне ў лясным комплексе; эканоміка і кіраванне ў хімічнай прамысловасці; эканоміка і кіраванне ў прамысловасці будаўнічых матэрыялаў; эканоміка прыродакарыстання.

23. Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт (Д) са спецыялізацыямі: бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт у хімічнай прамысловасці; бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт у лясным комплексе; бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт у прамысловасці будаўнічых матэрыялаў; бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт у паліграфічнай прамысловасці.

24. Маркетынг (Д) са спецыялізацыямі: маркетынг у хімічнай прамысловасці; маркетынг у лясным комплексе; маркетынг у прамысловасці будаўнічых матэрыялаў; маркетынг у паліграфічнай прамысловасці.

25. Менеджмент (Д) са спецыялізацыямі: менеджмент у хімічнай прамысловасці; менеджмент у лясным комплексе; менеджмент у прамысловасці будаўнічых матэрыялаў; менеджмент у паліграфічнай прамысловасці.

На завочнае навучанне прыём можа ажыццяўляцца і на іншыя спецыяльнасці на ўмовах аплаты навучання.

Уступныя экзамены: ***на спецыяльнасці*** 10, 11 — хімія (пісьмова), матэматыка (пісьмова), беларуская альбо руская мова і літаратура (сачыненне); ***на спецыяльнасці*** 1, 2, 6, 8, 9, 12, 16-19, 22-25 — хімія (вусна), матэматыка (пісьмова), беларуская альбо руская мова і літаратура (сачыненне); ***на спецыяльнасці*** 3-5, 7, 13-15, 20 — фізіка (вусна), матэматыка (пісьмова), беларуская альбо руская мова і літаратура (сачыненне); ***на спецыяльнасць*** 21 — беларуская мова і літаратура (сачыненне); руская мова і літаратура (сачыненне); матэматыка (пісьмова). Акрамя таго, ***на спецыяльнасць*** 2 — малюнак.

Абітурыенты, якія скончылі сярэднюю агульнаадукацыйную навучальную ўстанову з ***залатым (сярэбраным) медалём***, сярэднюю спецыяльную ці прафесійна-тэхнічную навучальную ўстанову (на аснове базавай школы з атрыманнем сярэдняй адукацыі) ***з дыпломам з адзнакай***, здаюць уступныя экзамены толькі па адной з дысцыплін пры паступленні: на спецыяльнасці 10, 11 — па хіміі (пісьмова); на спецыяльнасці 1, 2, 12, 19 — па хіміі (вусна); на спецыяльнасці 5, 20 — па фізіцы (вусна). Усе, хто атрымаў адзнаку "5", вызваляюцца ад здачы экзаменаў і залічваюцца ва ўніверсітэт, акрамя асобаў, якія паступаюць на спецыяльнасць 2. Яны павінны дадаткова станоўча здаць экзамен па малюнку. Пры атрыманні іншай станоўчай адзнакі па профільнай дысцыпліне пералічаныя абітурыенты здаюць астатнія ўступныя экзамены і ўдзельнічаюць у агульным конкурсе.

Абітурыенты, якія паступаюць на вострадэфіцытныя спецыяльнасці 3, 4, 7-9, 13-17, скончылі сярэднюю спецыяльную навучальную ўстанову ці прафесійна-тэхнічную (на аснове базавай школы з атрыманнем сярэдняй адукацыі) па адпаведнай спецыяльнасці і маюць ***дыплом з адзнакай*** ці ***сярэдні бал*** у выпісцы да дыплома не менш за 4,5 (пры адсутнасці здавальняючых адзнак), залічваюцца ва ўніверсітэт па выніках субяседавання па прадметах уступных конкурсных экзаменаў (па хіміі і матэматыцы альбо па фізіцы і матэматыцы). Такі ж парадак прыёму пры паступленні на гэтыя ж спецыяльнасці распаўсюджваецца на абітурыентаў, якія скончылі сярэднюю агульнаадукацыйную навучальную ўстанову з ***залатым (сярэбраным) медалём*** ці маюць сярэдні бал у атэстаце ***не менш за 4,5*** (пры адсутнасці здавальняючых адзнак).

На навучанне без адрыву ад вытворчасці залічэнне праводзіцца па конкурсе ў выніку субяседавання па прадметах уступных конкурсных экзаменаў (па хіміі і матэматыцы альбо па фізіцы і матэматыцы).

Тэрміны прыёму дакументаў: на планавыя месцы дзённай формы навучання — з 25 чэрвеня па 15 ліпеня; на завочную форму навучання — з 25 чэрвеня па 27 ліпеня; на звышпланавыя месцы дзённай і завочнай форм навучання на падставе дагавораў з аплатай навучання — з 25 чэрвеня па 14 жніўня.

Патрэбныя дакументы: заява ўстаноўленага ўзору на імя рэктара; дакумент дзяржаўнага ўзору аб сярэдняй адукацыі ў арыгінале або натарыяльна завераная копія ці ксеракопія (ксеракопія завяраецца прыёмнай камісіяй БДТУ па арыгіналу); сертыфікат цэнтралізаванага тэсціравання ў арыгінале або яго натарыяльна завераная копія ці ксеракопія (ксеракопія завяраецца прыёмнай камісіяй БДТУ па арыгіналу); медыцынская даведка па форме 086У; выпіска з працоўнай кніжкі (для тых, хто працуе); даведка службы занятасці насельніцтва (для тых, хто знаходзіцца на яе ўліку); 8 фотакартак памерам 3х4. Пашпарт або іншае пасведчанне асобы, выдадзенае органам МУС, прад'яўляецца абітурыентам асабіста.

Залічэнне праводзіцца толькі сярод асоб, якія прадставілі ў прыёмную камісію ***арыгіналы*** дакумента дзяржаўнага ўзору аб сярэдняй адукацыі і сертыфіката цэнтралізаванага тэсціравання ***ў вызначаны тэрмін***. Тэрміны прадстаўлення арыгіналаў дакументаў пры паступленні: на дзённую форму навучання за кошт бюджэту па выніках субяседавання — па 10.07.2001 г.; на дзённую форму навучання за кошт бюджэту па выніках экзаменаў — па 29.07.2001 г.; на завочную форму навучання за кошт бюджэту — па 27.07.2001 г.; на дзённую і завочную формы навучання на падставе дагавораў з поўнай аплатай навучання — па 14.08.2001 г.

Тэрміны ўступных выпрабаванняў: субяседаванне пры паступленні на вострадэфіцытныя спецыяльнасці дзённай формы навучання — з 11 па 14 ліпеня; экзамены на дзённую форму навучання — з 16 па 31 ліпеня; субяседаванне пры паступленні на [illegible] — з 15 жніўня.

Тэлефон для даведак: 227-63-75.

Правы дзіцяці

Асаблівыя абавязкі дарослых

Напрыканцы XX стагоддзя чалавецтва прыйшло да ўсведамлення новага сацыяльнага статусу дзіцяці, і пачалося станаўленне і развіццё новай этыкі ў адносінах да дзяцей. На Сусветнай сустрэчы ў інтарэсах дзіцяці (1990) выканаўчы дырэктар ЮНІСЕФ Джэймс Грант падкрэсліваў, што "асаблівыя правы дзяцей — гэта перш за ўсё асаблівыя абавязкі дарослых". Рашэнні, якія былі прыняты падчас гэтай сустрэчы, схілілі дзяржавы ўсяго свету ўзяць на сябе абавязкі захоўваць і рэалізоўваць правы кожнага дзіцяці.

Цэлы комплекс мерапрыемстваў, накіраваных на выкананне гэтых рашэнняў, быў праведзены ў Рэспубліцы Беларусь, аб чым сведчыць Нацыянальны даклад аб выкананні рашэнняў Сусветнай сустрэчы на вышэйшым узроўні ў інтарэсах дзяцей. Паводле даных гэтага даклада, за мінулыя дзесяць гадоў праведзены шэраг мер па падтрымцы маці і дзяцінства:

1993 — прымаецца Закон Рэспублікі Беларусь "Аб правах дзіцяці";

1995 — распрацаваны Нацыянальны план дзеянняў па ахове правоў дзяцей на 1995 — 2000 гг.;

1995 — падрыхтаваны Нацыянальны даклад аб становішчы дзяцей і жанчын у Рэспубліцы Беларусь "Дзеці і жанчыны Беларусі: сёння і заўтра";

1996 — створана Нацыянальная камісія па правах дзіцяці;

1998 — зроблены першы даклад аб рэалізацыі Канвенцыі ААН аб правах дзіцяці;

1998 — зацверджана прэзідэнцкая праграма "Дзеці Беларусі" ("Дзеці Чарнобыля", "Дзеці-сіроты", "Дзеці-інваліды", "Развіццё сацыяльнага абслугоўвання сям'і і дзяцей", "Развіццё індустрыі дзіцячага харчавання");

1998 — створаны Нацыянальны цэнтр усынаўлення дзяцей;

1999 — прыняты Закон Рэспублікі Беларусь "Аб дзяржаўнай падтрымцы маладзёжных і дзіцячых грамадскіх аб'яднанняў у Рэспубліцы Беларусь";

1999 — прыняты Нацыянальны план развіцця адукацыі ў галіне правоў чалавека на 1999 — 2004 гг.;

1999 — увайшоў у дзеянне Кодэкс аб шлюбе і сям'і (для яго рэалізацыі распрацавана больш як 10 заканадаўчых і нарматыўна-прававых актаў);

2000 — прыняты Закон Рэспублікі Беларусь "Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб правах дзіцяці";

2000 — падрыхтаваны Нацыянальны даклад аб выкананні рашэнняў Сусветнай сустрэчы на вышэйшым узроўні ў інтарэсах дзяцей.

Усяго за мінулае дзесяцігоддзе прынята 27 заканадаўчых актаў, накіраваных на паляпшэнне становішча дзяцей, маці, сям'і. Дзяржава стараецца выконваць міжнародныя патрабаванні па стварэнні прававой асновы сацыяльнай аховы дзяцінства.

Але разам з дасягненнямі ў галіне паляпшэння становішча дзяцей існуюць лічбы, якія прымушаюць яшчэ больш пільна ўзірацца ў праблемы дзяцінства.

За апошнія дзесяць гадоў захворванне дзяцей павялічылася на 35 працэнтаў. Колькасць абсалютна здаровых дзяцей за паслячарнобыльскі перыяд знізілася з 60 працэнтаў да 21. Расце колькасць хранічна хворых дзяцей і дзяцей-інвалідаў. Практычна кожнае 9 дзіця дашкольнага і школьнага ўзросту мае адхіленні ў фізічным ці разумовым развіцці. Гэтыя дзеці маюць патрэбу ў карэкцыйна-рэабілітацыйнай і псіхолага-педагагічнай дапамозе, інтэграцыі іх у грамадства.

Адбываюцца сур'ёзныя змяненні і ў дэмаграфічнай сітуацыі.

У 1994 — 1999 гадах агульная колькасць дзяцей склала 316,8 тысячы чалавек. Такім чынам, доля дзяцей у агульнай колькасці насельніцтва знізілася з 27,4 працэнта ў 1990 годзе да 23,9 працэнта ў 1999 годзе.

Не ўдаецца змяніць крызісную сітуацыю ў сям'і: па-ранейшаму большасць сем'яў застаюцца аднадзетнымі (57,2 працэнта). У 1999 годзе 2,3 тысячы дзяцей нарадзіліся ў непаўналетніх маці, з іх 1,5 тысячы — па-за шлюбам і 0,15 тысячы — у маці, узрост якіх складае 15 гадоў і менш. Застаецца вялікай колькасць дзяцей-сірот. Сёння такіх дзяцей у рэспубліцы налічваецца амаль 30 тысяч.

Вырашэнне праблемы сацыяльнага сіроцтва — не толькі ў змяненні сацыяльна-эканамічнай сітуацыі, але і ў фарміраванні ладу шчаслівай сям'і ў моладзі, адказнасці перад сям'ёй, навучанні юнакоў і дзяўчат асновам сямейнага жыцця, планаванню сям'і, выхаванню дзяцей. Для рашэння лёсаў канкрэтных дзяцей-сірот неабходна развіццё інстытута апякунскай сям'і, сеткі прыёмных і патранажных сем'яў.

Але, як паказваюць даследаванні, стаўленне да дзяцінства не ўдаецца змяніць толькі з дапамогай дырэктыўных указанняў, нават самага высокага ўзроўню. Відавочна спатрэбяцца працяглыя намаганні для таго, каб перш за ўсё грамадства проста ведала пра становішча дзяцей, самакаштоўнасць і ўнікальнасць такога перыяду, як дзяцінства, і навучылася паважаць правы дзяцей, у канкрэтнай дзейнасці пачало іх рэалізоўваць.

Станоўчае вырашэнне гэтых задач магчыма пры аб'яднанні і далучэнні як мага большай колькасці дарослага насельніцтва ў Глабальны рух у інтарэсах дзяцей, бо многія праблемы стварэння ўмоў для нараджэння і выхавання здаровых дзяцей кожны чалавек, кожная сям'я самастойна вырашыць не змогуць. Для гэтага патрабуецца кансалідацыя і ўзаемадзеянне ўсіх дзяржаўных і грамадскіх інстытутаў.

Змены, так неабходныя сёння ва ўсім свеце для абароны правоў і бяспекі дзеля добрага жыцця дзяцей, пачынаюцца з кожнага з нас: бацькоў і маці, суседзяў і калег па рабоце, з моладзі і дзяцей, у чыіх руках знаходзіцца будучыня.

Глабальны рух у інтарэсах дзяцей, які пачаўся ў 2000 годзе, ахоплівае ўсе краіны і кантыненты. Яго сутнасць заключаецца ў змяненні свету разам з дзецьмі. Мы, дарослыя, не толькі павінны зрабіць гэты свет лепшым для дзяцей, але мы павінны гэта зрабіць разам з імі, прыслухоўваючыся да таго, што гавораць дзеці. Мы абавязаны дапусціць іх у сферу прыняцця рашэнняў, што непасрэдна датычацца іх жыцця.

Адным са шляхоў павышэння эфектыўнасці ў рэалізацыі правоў дзяцей можа быць актывізацыя дзейнасці грамадскіх арганізацый і ўключэнне іх у працэсы, якія датычацца змянення становішча дзяцей. Прававой асновай гэтай дзейнасці з'яўляецца артыкул №3 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб правах дзіцяці" (у новай рэдакцыі), які прама зазначае неабходнасць падтрымкі дзяржаўнымі органамі грамадскіх арганізацый і іншых некамерцыйных аб'яднанняў, якія садзейнічаюць абароне і рэалізацыі правоў і інтарэсаў дзяцей.

Паводле даных Мінюста, на 01.01.2001 г. у Рэспубліцы Беларусь зарэгістравана 1920 грамадскіх аб'яднанняў, куды ўваходзяць грамадзяне, якія не баяцца адказнасці, актыўна эксперыментуюць у разнастайных жыццёвых сферах, на практыцы рэалізуюць розныя сацыяльныя праекты і праграмы, накіраваныя ў першую чаргу на паляпшэнне навакольнага жыцця.

У патрабаваннях Канвенцыі аб правах дзіцяці дакладна вызначаецца, што "адказнасць за захаванне правоў дзіцяці ляжыць на кожным, і яна павінна грунтавацца на новых відах партнёрства і мабілізацыі". Урад павінен падтрымліваць работу грамадства праз прымальнае заканадаўства, фінансаванне і аказанне іншага роду падтрымкі. Пазаўрадавыя грамадскія арганізацыі не падмяняюць сабой дзейнасць урада ў пытаннях аб правах дзяцей, але выступаюць у ролі партнёра, прыцягваючы да работы на карысць дзяцей самыя шырокія слаі грамадства.

У залежнасці ад статусу ўдзел грамадскіх арганізацый у Глабальным руху ў інтарэсах дзяцей можна развіваць на некалькіх узроўнях.

На мясцовым узроўні гэта можа праявіцца ў мабільным вырашэнні праблем дзяцей дадзенага рэгіёна, прыцягненні ўвагі дэпутатаў мясцовага ўзроўню да вырашэння неадкладных задач, пошук партнёраў у розных сектарах грамадства.

На нацыянальным узроўні грамадскія арганізацыі маглі б удзельнічаць у распрацоўцы, ажыццяўленні і маніторынгу нацыянальных планаў дзеянняў, у аказанні фінансавых паслуг і падтрымцы і прапагандзе правоў дзяцей.

Грамадская арганізацыя можа выступаць як грамадскі ўпаўнаважаны па правах дзіцяці. Часцей за ўсё пазаўрадавыя грамадскія арганізацыі займаюцца менавіта сацыяльнай абаронай дзяцей і не заяўляюць аб сабе як пра амбудсмена (упаўнаважанага па правах дзіцяці. — **Рэд.**). Таму асабліва цікавы вопыт работы Манергеймскай лігі садзейнічання ахове дзяцінства (Фінляндыя) і Нацыянальнага савета па ахове дзяцінства (Ізраіль). Фінансаванне дзейнасці гэтых арганізацый ажыццяўляецца за кошт прыватных фондаў, што стварае фінансавую незалежнасць і пэўную свабоду дзеянняў у аналізе і кантролі за дзейнасцю ўрада і дзяржаўных служб па пытаннях, што датычацца інтарэсаў дзяцей.

На глабальным узроўні грамадскія арганізацыі маглі б адыгрываць важную ролю ў лабіраванні рашэнняў рэгіянальных праблем на аснове найлепшай практыкі і абмену інфармацыяй, прымаць удзел у структурах, якія займаюцца рэалізацыяй правоў дзяцей.

Пры ўсёй разнастайнасці задач, якія вырашаюць грамадскія арганізацыі ў адпаведнасці са сваімі статутамі, можна выдзеліць некалькі момантаў, якія даюць магчымасць уключыць самыя розныя арганізацыі ў Глабальны рух у інтарэсах дзяцей, таму што:

1. Становішча кожнага канкрэтнага дзіцяці з'яўляецца асобасна значнай праблемай для членаў грамадскага аб'яднання (пераважна дзеяздольнымі членамі пазаўрадавых грамадскіх арганізацый з'яўляюцца грамадзяне ва ўзросце ад 16 гадоў і старэйшыя, г.зн. дарослыя, якія ці ўжо з'яўляюцца бацькамі, ці стануць імі ў будучыні) і ўсведамляецца неабходнасць абараняць правы кожнага дзіцяці, не ігнаруючы дзяцей з больш-менш шчаслівых сем'яў.

2. Сумесная дзейнасць дарослых і дзяцей ва ўмовах грамадскага аб'яднання з'яўляецца адным з найбольш эфектыўных шляхоў сацыялізацыі маладога пакалення, а таксама рэалізуе права дзяцей на ўдзел у грамадскім жыцці.

3. Выкарыстанне інфармацыйна—адукацыйнай дзейнасці — семінараў, канферэнцый, "круглых сталоў", арганізацыя кансультатыўных пунктаў — дае магчымасць вырашыць адну з найважнейшых задач — шырока інфармаваць грамадскасць аб становішчы дзяцей, аб дзейнасці дзяржаўных устаноў па рэалізацыі правоў дзяцей.

Асаблівы ўдзел у Глабальным руху ў інтарэсах дзяцей магчымы ў арганізацый, дзейнасць якіх непасрэдна накіравана на рэалізацыю правоў дзіцяці. Гэта дзіцячыя і жаночыя арганізацыі.

Дзіцячыя грамадскія аб'яднанні маюць шырокія магчымасці для рэалізацыі асноўных, жыццёвых правоў дзяцей. Яны выступаюць найважнейшай зонай станаўлення, сацыяльнага развіцця, самавыяўлення, фарміравання сацыяльнага вопыту дзяцей. Даследаванні паказваюць, што 36 працэнтаў дзяцей, якія ўваходзяць у аб'яднанні па інтарэсах, могуць там выказаць свае думкі, погляды; 29 працэнтаў дзяцей могуць праявіць сябе як асоба, адчуць сваё ўласнае "я"; 25 працэнтаў апытаных заявілі, што іх тут разумеюць; 10 працэнтаў адзначылі, што могуць тут свабодна стасавацца з іншымі равеснікамі і з дарослымі на роўных.

На дзяржаўным узроўні праблема стварэння, развіцця і падтрымкі дзіцячых грамадскіх аб'яднанняў знайшла сваё вырашэнне ў прыняцці Закона Рэспублікі Беларусь "Аб дзяржаўнай падтрымцы маладзёжных і дзіцячых грамадскіх аб'яднанняў у Рэспубліцы Беларусь" і пакета дакументаў, накіраваных на выкананне гэтага закона.

Жаночыя арганізацыі ў сённяшняй сітуацыі кансалідуюць стыхійную жаночую актыўнасць у арганізаваную дзейнасць, накіраваную на вырашэнне праблем сацыяльнай сферы. Жанчыны актыўна ўключаюцца ў пабудову грамадзянскага грамадства, аб'ядноўваючыся ў розныя асацыяцыі, што дае ім магчымасць уплываць на працэсы, якія адбываюцца ў грамадстве, з'яднана змагацца за рэалізацыю не толькі сваіх правоў, але і правоў дзяцей.

Асаблівую цікавасць уяўляе вопыт работы Брэсцкай гарадской грамадскай арганізацыі "Клуб дзелавых жанчын" па ўключэнні ў Глабальны рух у інтарэсах дзяцей. КДЖ з'яўляецца членам міжнароднай арганізацыі "BPW". Клуб аб'ядноўвае 32 жанчыны з розным адукацыйным, сацыяльным і прафесійным статусам. За перыяд з 1997 года КДЖ была праведзена работа, у пэўнай ступені накіраваная на паляпшэнне жыцця дзяцей і падлеткаў. Сярод мноства спраў гэтай арганізацыі хацелася б выдзеліць наступныя: гарадская канферэнцыя жанчын "Жанчыны зробяць свет лепшым" (1997); акцыя "Калядныя падарункі дзецям Ястрамбельскай школы-інтэрната" (1997); дабрачынныя акцыі ў 38-й брыгадзе мабільных войскаў Рэспублікі Беларусь "Як табе служыцца, сынок?"; маладзёжная акцыя міру і мары "Свята чырвоных шароў" (1999).

Клуб актыўна супрацоўнічае з Брэсцкім дзяржаўным універсітэтам. Праведзены ў чэрвені 2000 года ва універсітэце круглы стол "Удзел жанчын у рэалізацыі правоў дзіцяці" акрэсліў праблемы, якія могуць вырашыць жанчыны. Пра магчымасць удзелу жаночых арганізацый у Глабальным руху ў інтарэсах дзяцей і шляхах рэалізацыі рашэнняў Спецыяльнай сесіі па становішчы дзяцей гутарка пойдзе на канферэнцыі жанчын, якая адбудзецца ў лістападзе 2001 года.

Кансалідацыя ўсіх сіл грамадства ў вырашэнні праблем дзяцінства павінна вывесці Рэспубліку Беларусь на больш высокі ўзровень сацыяльнага развіцця, а значыць палепшыць наша жыццё і жыццё нашых дзяцей. Паварот грамадскай свядомасці ў бок дзяцей ужо адбываецца, але важна, каб ён ішоў больш інтэнсіўна, бо дзіця — гэта не толькі будучыня краіны, гэта яе сённяшні дзень.

Дзеці не могуць чакаць, яны растуць і развіваюцца, але ў нашых сілах стварыць свет для дзяцей, стварыць разам з дзецьмі.

Тамара СЦЯПАНАВА,
старшы выкладчык кафедры педагогікі пачатковага навучання БрДУ.

Скажу добрае слова

Першы дарадца і апякун дзетак

Галіна Васільеўна Скалубовіч — адзін са старэйшых работнікаў Халопеніцкага дзіцячага дома, што на Крупшчыне. Чалавек яна чулы, добразычлівы, да яе цягнуцца людзі, асабліва дзеці.

Свой працоўны шлях Галіна Васільеўна пачала ў 1964 годзе, пасля заканчэння Аршанскага педагагічнага вучылішча. Спачатку яна папрацавала ў звычайнай агульнаадукацыйнай школе на Лагойшчыне. Маладая настаўніца пачатковых класаў адразу прыглянулася дзецям: добрая, спагадлівая, шчырая. Палюбілі "нашу Галю" і бацькі выхаванцаў.

Прайшло шэсць гадоў, і лёс склаўся так, што сям'я Скалубовічаў пераехала ў Халопенічы (у 6 км ад Халопеніч — радзіма Галіны Васільеўны).

Так з 1970 года яна і сее разумнае, добрае, вечнае сярод дзяцей-сірот у Халопенічах.

Некалі Халопеніцкая школа-інтэрнат славілася тым, што ў ёй займалася эліта: творчая, адораная дзятва, выдатнікі вучобы. Гэту ўстанову стварыў вядомы на Міншчыне педагог-падзвіжнік — Васіль Фёдаравіч Мазурык...

Галіна Васільеўна Скалубовіч прыйшла ў Халопеніцкую школу-інтэрнат, калі яна была звычайнай агульнаадукацыйнай інтэрнацкай установай. Як клапатлівая маці, яна пачала актыўна вучыць асірацелую дзятву (нярэдка пры жывых бацьках). Выкарыстоўвала розныя формы работы, разнастаіла ўрокі па змесце, па методыцы правядзення. Скалубовіч умела выкарыстоўвала гульнёвыя тэхналогіі навучання. Яе класы заўжды вылучаліся падрыхтаванасцю, актыўнасцю, уменнем сябраваць, працаваць у камандзе.

...Ішлі гады. З імі і стыль работы педагога адточваўся, удасканальваўся, назапашваўся.

Галіна Васільеўна праводзіла вялікую работу па развіцці камунікатыўных уменняў і навыкаў, вуснай мовы вучняў. Яе дзеці выдатна дэкламавалі прозу і паэзію, хораша спявалі, танцавалі, малявалі. На ўрокі сталай настаўніцы "прыходзілі" методыкі педагогаў-наватараў Сторажавай, Лысянковай, Волкава, Зайцава, Аманашвілі... Скалубовіч дала не адзін дзесятак адкрытых урокаў для маладых педагогаў установы.

Аляксандра Аляксандраўна Глінпік, намеснік дырэктара Халопеніцкага дзіцячага дома зазначае:

— Галіна Васільеўна — наш залаты педагагічны фонд, вопытнейшы майстар-выхавацель, настаўнік пачатковых класаў. З ёй заўжды лёгка не толькі дзецям, але і дарослым: дапаможа, падкажа, падтрымае. Кожны яе ўрок — гэта не толькі сур'ёзная вучоба. На ім пануе дух культуры, у ім — глыбокі выхаваўчы патэнцыял. Скалубовіч ведае псіхалогію развіцця кожнага свайго выхаванца...

— Я не проста вучу дзяцей-сірот. Я імкнуся развіваць іх, быць для іх і матуляй, і першым дарадцам, і апекуном. Я заўжды сябрую са сваімі выхаванцамі, падтрымліваю сувязі і з выпускнікамі. Я шчаслівая, бо падаравала сваё жыццё дзецям, якія асірацелі. Я вучу іх мудрасці жыцця, пазнанню яго сэнсу... — разважае Галіна Васільеўна.

Халопеніцкі дзіцячы дом практыкуе новую форму адаптацыі дзяцей-сірот ва ўмовах пасёлка: падчас канікулаў, працяглых свят дзеці-сіроты жывуць у гасцявых сем'ях (у сем'ях жыхароў Халопеніч і навакольных вёсак). Дык вось Галіна Васільеўна бярэ да сябе на выхаванне самых няўрымслівых і непаседаў. "Шкадую ўсіх дзяцей як сваіх. Гэтыя ж дзеці не вінаваты, што такая ў іх склалася доля, напаткаў такі лёс. На дабрыню, ласку, пяшчоту кожны з маіх падапечных адказвае тым жа. Вось і грэю я цяплом сваёй сям'і трэцякласнікаў", — кажа Скалубовіч.

Давялося Галіне Васільеўне працаваць і ў класах для дзяцей з адхіленнямі ў псіхічным развіцці. У пазаўрочны час настаўніца шмат працавала над каліграфіяй пісьма дзяцей, выкарыстоўвала элементы праблемнага навучання, імкнулася палепшыць вусную і пісьмовую граматнасць за кошт дадатковых заданняў, індывідуальных творчых заняткаў. Галіна Васільеўна ўмела развівала творчасць вучняў праз удзел у гуртках, клубах па інтарэсах, драмгуртку. Чытанне ўслых на кожным уроку дало магчымасць мудрай настаўніцы палепшыць тэхніку чытання школьнікаў, развіць у іх артыстызм, уменне прыгожа гаварыць, граматна весці дыялог. Заўжды з Галінай Васільеўнай Скалубовіч і яе калегі-аднадумцы: Валянціна Іванаўна Касцевіч, Людміла Іванаўна Алешка, Мікалай Мікалаевіч Рубан, Алена Генадзьеўна і Валерый Міхайлавіч Кляшчонкі, Лілія Леанідаўна Шаціла. А Юля Жуковіч, Люда Луцянкова, Антон Хоміч, Максім Мішын, Каця Монід — любімыя трэцякласнікі, якія сталі лепшымі памочнікамі і сябрамі.

— Ужо можна было б і на адпачынак пайсці, але не магу пакінуць любых сэрцу дзяцей, тых, каму аддавала сэрца вось ужо больш як трыццаць гадоў, — зазначае Галіна Васільеўна.

— Больш бы ў нашай школе было такіх, як Галіна Васільеўна Скалубовіч, дык і дзецям жылося б весела, і ўстанова наша стала больш прэстыжнай, — зазначыла А.А.Глінпік, намеснік дырэктара інтэрнацкай установы.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
старшы выкладчык кафедры ўпраўлення і выхаваўчай работы Мінскага абласнога ІПК.

Лета–2001

Рыхтуемся да адпачынку

Кожную вясну сотні педагогаў, псіхолагаў, арганізатараў, метадыстаў ламаюць галовы над тым, як лепш падрыхтавацца да летняга адпачынку, як стварыць умовы для аб'яднання дзяцей у творчую садружнасць.

З гэтай нагоды ўпраўленне адукацыі Мінгарвыканкама, Мінскае гарадское ўпраўленне па аздараўленні і санаторна-курортным лячэнні насельніцтва, мінскі Палац дзяцей і моладзі правялі **семінар "Лета-2001: арганізацыя аздараўлення дзяцей і падлеткаў"**. Разглядалася вялікае кола пытанняў з арганізатарамі аддзелаў навучання, адміністратарамі раёнаў, якія курыруюць пытанні аздараўлення дзяцей, дырэктарамі пазашкольных устаноў Мінска, начальнікамі і бухгалтарамі загарадных аздараўленчых летнікаў, прадстаўнікамі зацікаўленых устаноў і служб горада. Кожны разумеў, што ў цэнтры іх увагі знаходзіцца дзіця, яго фізічнае і інтэлектуальнае развіццё, духоўнае і маральнае выхаванне. Пытанні, якія разглядаліся на семінары, былі звязаны з забеспячэннем жыццядзейнасці дзіцячых аздараўленчых летнікаў, планаваннем работы летнікавай змены, аховай жыцця і здароўя дзяцей, арганізацыяй збалансаванага харчавання.

Каб адпачынак стаў прыемным, карысным, насычаным цікавымі падзеямі, педагогі будуць прытрымлівацца асноўных умоў яго арганізацыі: аздараўлення, выхавання і развіцця дзіцяці ці падлетка. Магчымасць рэалізаваць гэтыя задачы забяспечваецца шматлікімі фактарамі: узроўнем кваліфікацыі педагогаў і ступенню іх падрыхтаванасці да працы ў дзіцячым аздараўленчым летніку, станам матэрыяльнай базы, узроўнем метадычнага забеспячэння аздараўленчай кампаніі.

Алена ГАЛУЗА.

Абед на 1500 персон

Конкурс на лепшую арганізацыю харчавання ў навучальных установах Мінска стаў ужо традыцыйным. Асаблівасцю гэтага года з'яўляецца тое, што ў ім, акрамя школ, прынялі ўдзел сталовыя прафтэхвучылішчаў і школ-інтэрнатаў.

Гэта зроблена з мэтай "падцягнуць" харчаванне ў ПТВ і школах-інтэрнатах да ўзроўню агульнаадукацыйных школ, якія даўно ўжо абслугоўваюцца прафесіяналамі — камбінатамі школьнага харчавання. Апошнія працуюць у цесным кантакце з органамі адукацыі, што дазваляе паспяхова вырашаць многія праблемы і трымаць цэны на прымальным узроўні. ПТВ ж абслугоўваюцца рознымі ўстановамі сістэмы гандлю і грамадскага харчавання, якія выкарыстоўваюць тэхналогіі, разлічаныя на дарослых. Да таго ж гэта прыводзіць да складанасцей з цэнаўтварэннем: у некаторых ПТВ цэны аказваюцца амаль у 2 разы вышэйшымі, чым у школах, якія знаходзяцца побач. Менавіта таму Мінгарвыканкам прыняў рашэнне з 1 мая гэтага года перавесці ПТВ і школы-інтэрнаты сталіцы ў сістэму школьнага харчавання.

Што тычыцца школ, то, па словах намесніка начальніка ўпраўлення адукацыі Т.А.Сезень, узровень арганізацыі харчавання ў большасці з іх прыкметна ўзрос. Амаль ва ўсіх школах харчовыя блокі абсталяваны ў адпаведнасці з самымі сучаснымі патрабаваннямі. Павялічыўся, у параўнанні з мінулым годам, асартымент прапануемых страў.

Кожная са школ мела сваю "изюминку". Вельмі спадабалася журы (у склад яго сёлета акрамя медыкаў, прадстаўнікоў адукацыі, грамадскага харчавання і Цэнтра гігіены і эпідэміялогіі ўвайшлі і прадстаўнікі бацькоўскай грамадскасці), як наладжана харчаванне ў сярэдняй школе № 95 (Цэнтральны раён). Школа — старой забудовы, сталовая з'яўляецца "па сумяшчальніцтве" і актавай залай, але памяшканне ўдала рэканструявана і з густам аформлена. А галоўнае — тут закуплена тэфлонавая лінія па выпяканні аладак і бліноў. Іх тут можна пакаштаваць аж з 10 відамі начынкі — на любы густ. І каштуе адна порцыя ўсяго 55 рублёў. Таму блінчыкі карыстаюцца вялікім попытам і ў дзяцей, і ў настаўнікаў. У гэтым годзе ў школах з'явілася ежа ва ўпакоўцы, напрыклад, рыба заліўная (1 порцыя — 192 руб.), якая таксама стала вельмі папулярнай. У многіх школах на базе сталовых адкрыты кафэ, якія сталі месцам адпачынку і нефармальных стасункаў паміж вучнямі і настаўнікамі.

Адзначана, што ў тых школах, дзе добра наладжана харчаванне, назіраецца станоўчая дынаміка ў стане здароўя вучняў. Медыкі гавораць, што падчас напружанай працы (а вучэбны працэс менавіта такой працай і з'яўляецца) вельмі важна нават не "што" з'есці, а — "калі", гэта значыць своечасова. Таму арганізацыі дзіцячага харчавання і надаецца пільная ўвага. А што тычыцца вынікаў конкурсу, то сярод школ 1-е месца падзялілі паміж сабой гімназія № 2, школа № 95 і школа № 195; 2-е месца занялі школы № 74 і № 165; 3-е — у школы № 22. Сярод ПТВ 1-е месца засталося вакантным. 2-е — у ПТВ № 55, 3-е — у ВПВ бытавога абслугоўвання.

Сярод школ-інтэрнатаў 1-е месца было прысуджана інтэрнату № [illegible], 2-е — інтэрнату № 9 і 3-е — інтэрнату № 3.

Святлана СУБОЦІНА.

Дзяржаўны клопат

Іх таксама трэба любіць

У сувязі з катастрофай на Чарнобыльскай АЭС у Беларусі штогод павялічваецца колькасць дзяцей-інвалідаў. І хоць пераважна назіраецца рост разумовай паталогіі, статыстыка дзяцей з фізічнымі адхіленнямі і захворваннямі ўсё ж палохае. У Навагрудскім раёне можна назваць шэраг населеных пунктаў, дзе выхоўваецца па 16-18 такіх хлопчыкаў і дзяўчынак. Усяго ж на Навагрудчыне жыве 191 дзіця-інвалід. Дапамагчы кожнаму з іх — мэта супрацоўнікаў цэнтра карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі Навагрудка.

Абмежаваныя штат, матэрыяльная база, плошча цэнтра не дазваляюць задзейнічаць усіх дзяцей, таму стацыянарна займацца могуць толькі 32 чалавекі (з 63). Астатнія дзеці-інваліды наведваюць дэфектолагаў, псіхолагаў і масажыста ўстановы ў залежнасці ад неабходнасці, асноўная ж работа з імі ўскладзена на плечы бацькоў. Такая дыферэнцыяцыя абумоўлена яшчэ і складанасцямі з транспартнымі сродкамі: аўтобусныя рэйсы ў некаторыя вёскі раёна адменены. Бацькам кожны раз трэба думаць, як давезці сваё дзіця хоць раз на тыдзень у горад да спецыялістаў. Зразумела, такая "перыядычнасць" лячэння не хутка прывядзе да жаданых вынікаў.

Паколькі ў Навагрудскім раёне другога падобнага цэнтра не існуе, то да гарадскіх спецыялістаў імкнуцца трапіць не толькі хворыя дзеці, але і здаровыя, толькі абцяжараныя ўласнымі праблемамі. Тэрміновая сацыяльна-псіхалагічная дапамога — другая функцыя цэнтра карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі. Часта ўзаеміны з падлеткамі па тэлефоне даверу пераконваюць псіхолагаў у неабходнасці асабістай сустрэчы. Часцей за ўсё яна плануецца на выхадныя дні ці ў нерабочы час. Галоўнае, каб было зручна самому юнаку ці дзяўчыне. Праблема, што патрабуе ананімнасці, становіцца ўдвая актуальнай у маленькім горадзе. Напрыклад, у Навагрудку няма магчымасці для ананімнага лячэння венерычных захворванняў, таму, здараецца, супрацоўнікі цэнтра па сваіх асабістых сувязях выходзяць на Гродна, Мінск... Часам узнікае неабходнасць індывідуальнай работы з бацькамі над праблемамі іх дзяцей. На жаль, мамы і таты не заўсёды згаджаюцца на размовы і сустрэчы са спецыялістамі.

"Лічу, што нашы сучасныя бацькі, — гаворыць Алена Сяргееўна Тарасюк, дырэктар установы, — вельмі закамплексаваныя ў пытаннях выхавання ўласных дзяцей. Калі пачынаеш пра гэта з імі размаўляць — узнікае непаразуменне. Бацькі перакананы, што яны заўсёды маюць рацыю.

Сапраўды, уласныя праблемы, паўсядзённая раздражнёнасць часта засцілаюць вочы мамам і татам, і тыя не бачаць, не чуюць, не разумеюць сваіх дачок і сыноў. Многія бацькі не вераць, што хвораму ці цяжкому дзіцяці можна неяк дапамагчы, таму і аддаюць яго з палёгкай у цэнтр. Але ўстанова не адмаўляе: цярпліва займаецца, выслухоўвае, дапамагае. Сюды прыходзяць і шасцігодкі, і дарослыя. Хоць афіцыйнай мяжой з'яўляецца 18-гадовы ўзрост, ёсць тут і 24-гадовыя пацыенты. Цяжка ўсім змяшчацца ў чатырох пакойчыках. Але ў гэтым утульным доме, дзе чытаюць, малююць, спяваюць, нават шыюць мяккія цацкі, — усе разам, адной сям'ёй, са сваім асабістым, не падобным на іншы, надзвычайным добрым светам.

Вольга ДУБОВІК.

НА ЗДЫМКАХ: заняткі ў гуртку "Сонейка" з дзецьмі з хваробай Даўна праводзіць Марыя Багданаўна Авечкіна; на занятках у дэфектолага Соф'і Васільеўны Спірыдонавай; на тэлефоне даверу дзяжурыць псіхолаг Вольга Якаўлеўна Хітро.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Заўтра — Міжнародны дзень абароны дзяцей

"Дарагая мама..."

У гэтым годзе будзе дзесяць год, як я жыву ў сваім доме. За гэты час дзеці маіх суседзяў выраслі. І што ж змянілася ў жыцці іх і іх бацькоў?

Самы наш малодшы сусед — Вова. Сёлета яму будзе 10 гадоў. Вова нарадзіўся ўжо ў новай кватэры, услед за сястрой і братам. Мама Вовы ў даны момант беспрацоўная і атрымлівае 14 тысяч дапамогі. Суседка — жанчына акуратная і любіць працу. Але так атрымалася, што ў яе няма ніякай адукацыі, нават ПТВ. І ўсе гэтыя гады яна працуе на розных работах, якія не патрабуюць ні вялікага розуму, ні вялікай фізічнай напружанасці. З апошняга месяца яе два месяцы назад скарацілі. Сусед — неблагі электразваршчык, але з прычыны нацыянальнай хваробы мужчынскай часткі насельніцтва ён таксама не мае сталага месца працы. Летам звычайна будуе і рамантуе дачы багатым людзям. У сям'і не галадаюць — абедзве бабулі жывуць у вёсках. Праблема вопраткі вырашаецца такім чынам — усе тры месяцы канікулаў дзеці жывуць у вёсцы, і з"яўляецца магчымасць што-небудзь купіць.

Другая мая суседка гандлюе садавінай і гароднінай. Старэйшая яе дачка працуе ўжо медсястрой, а малодшая — школьніца. Галава сям"і, настаўнік замежнай мовы, ужо год працуе ў Нью-Йорку, але па ўсім відаць, што нейкай значнай сумы за гэты час не зарабіў.

Адзіная дачка суседзяў справа вучыцца ў прэстыжнай гімназіі, ёй пятнаццаць гадоў. Калі мама, тата і дачка выходзяць з прэстыжнай іншамаркі, дачка абавязкова нясе ў руках то звязку бананаў, то ананас, то спелую дыньку. Каб усе бачылі. Тата ў Насці бізнесмен, мама — хатняя гаспадыня "з дыпломам". Яна некалькі гадоў таму кінула работу, каб прысвяціць сябе сям"і. Нават не ўяўляю, што яна будзе праз некалькі гадоў рабіць, калі Насця вырасце і не будзе мець вострай патрэбы ў бацьках.

Сусед Дзіма, 16 гадоў, пасля базавай школы пайшоў у ПТВ, хоць яго бацькі працуюць на адным з самых высокааплачваемых прадпрыемстваў у Мінску. Як тлумачыць маці, "хоча на свой хлеб".

А ўчора, выгульваючы сабаку, я ўбачыла цікавую карціну — участковы міліцыянер размаўляў з групай падлеткаў. І ўсе яго ўважліва слухалі. Адчувалася, што ўласныя бацькі ўжо даўно не размаўлялі са сваімі дзецьмі.

У Цэнтральнай Афрыцы ёсць краіны, дзе жанчыны вітаюць адна адну словамі: "Жадаю табе мець шмат дзяцей", бо шматдзетная сям'я лічыцца шчаслівай. 68 працэнтаў расіян лічаць, што сем'і без дзяцей жывуць лепш. Сястра-юрыст аднойчы расказала мне, што некаторыя жанчыны, прыйшоўшы на кансультацыю, называюць дзяцей "хвастамі".

***

А цяпер некалькі лічбаў. Малазабяспечанай на Беларусі лічыцца сям'я, калі сукупны даход на кожнага члена менш за 21 тысячу рублёў. Такая сям'я атрымлівае дапамогу на дзіця 8200 рублёў. Дапамога падвойваецца, калі дзіця, крый Божа, інфіцыравана. А праблема ВІЧ-інфекцыі стаіць перад Беларуссю вельмі востра. Маладыя сем'і збіраюць грошы, каб "нарадзіць дзіця". Бо дапамога маці (ці дзіцяці?) падчас дэкрэтнага адпачынку складае 20600 рублёў. Цікава, што дзесяць гадоў таму, калі адбылося першае павышэнне цэн, усе сем'і з дзецьмі атрымлівалі дапамогу. І даволі значную па тым часе. Што ж, атрымліваецца, шлях даўжынёю ў дзесяць гадоў — шлях у нікуды?

***

Увогуле, часта думаю над тым, чаму людзі нараджаюць дзяцей. Хочуць мець спакойную старасць? Як у каго атрымліваецца — многія бацькі-пенсіянеры па самых розных прычынах да апошняга дня кормяць сваіх дзяцей. Жаданне быць як усе? Паколькі ёсць сям'я, то і дзеці павінны быць... Пажадана — выдатнікі. Ці нешта іншае, больш тонкае, што адрознівае чалавека ад іншых істот? Ведаеце, дзеці напаўняюць наша жыццё сэнсам. Якія б ні былі мы выдатныя працаўнікі, выдатныя людзі, нам усім хочацца цяпла. І мы чакаем яго ад сваіх дзяцей. Так чакаем лістоў са словамі: "Дарагая мама...".

Ала ШАЎЦОВА.

"Птушаняты нашы апярыліся..."

Развагі маці пра сваіх пасталелых дзяцей

Дванаццаць гадоў мінула з таго часу, як у нашу сям'ю прыйшлі першыя прыёмныя дзеці. Здаецца, што гады гэтыя прабеглі як адзін дзень. Але калі пачынаеш успамінаць усё, чым яны былі напоўнены, хопіць на некалькі жыццяў: так многа было поспехаў і праблем, радасцей і расчараванняў, усмешак і слёз, засмучэнняў і святаў. Ды і цяпер, напэўна, не менш. Дзеці выраслі, і праблемы выраслі разам з імі. Нездарма кажуць: "Маленькія дзеткі — маленькія бедкі... "Усё часцей трывожаць пытанні, кім стануць нашы дзеці, як складзецца іх жыццё, якім яно будзе? Колькі дзяцей, столькі і разваг.

У мяне часта пытаюцца, колькі ў нас дзяцей. Адразу адказваю: "Дзевяць". "А колькі сваіх?" Вось гэта пытанне! Раней я адказвала: "Усе свае". І мела рацыю. А цяпер думаю: "Ці ўсе свае?" І кроўнае сваяцтва тут ні пры чым. Проста птушаняты нашы апярыліся і рыхтуюцца вылецець у самастойнае жыццё.

Ці можна назваць "сваёй" Надзю, якая летасць выйшла замуж і паехала з мужам у другі горад? Цяпер ужо зяць гаворыць: "Мая жонка", хоць і дзеці працягваюць называць яе "наша Надзя". Але перажыванняў за яе стала яшчэ больш. Згадваю, якой закамплексаванай, палахлівай дзяўчынкай яна прыйшла да нас. Надзя не толькі баялася выказваць сваю думку, але нават не магла папрасіць што-небудзь, уздрыгвала, калі да яе звярталіся. Як цешылі нас потым яе поспехі: удзел у спартыўных спаборніцтвах, перамогі ў КВЗ, чырвоны дыплом вучылішча, пяты разрад швачкі, яе паклоннікі. Усё часцей пра яе гаварылі: "Гэтая дзяўчына ведае, чаго вартая, але яна вартая яшчэ большага..." З уладкаваннем на фабрыку здавалася, што ўсё ў яе жыцці будзе цяпер проста і зразумела. І вось замужам. Новы віток у яе жыцці. І ўсё трэба пачынаць нанава. На няпэўны час адкладваецца паступленне ў тэхнікум, няма пакуль працы, не хапае грошай. Ды і сам перыяд прыціркі характараў дастаткова складаны. Так хочацца для яе шчасця! Няхай яно будзе нялёгкім, толькі б яно было! Цяпер усё залежыць ад яе самой. А мне — маліцца за яе і думаць пра астатніх дзяцей.

Але і пасталелыя сыны ўжо таксама хочуць жыць сваім розумам. Як мы стараемся засцерагчы іх ад памылак, страт, няўдач... Як яны імкнуцца ўсё зрабіць па-свойму... Усё часцей усведамляеш, што дарэмна навязваць ім свой досвед, сваю волю. "Мама, дай мне магчымасць самому памыляцца і самому плаціць за свае памылкі, — сказаў Мікола, — ты ж не будзеш жыць за мяне". Усё хоча зрабіць па-свойму. Пайшоў з вучылішча, не давучыўшыся тры месяцы, уладкаваўся на працу і лічыць, што мае рацыю. З гонарам гаворыць: "Я многае ўмею. Мяне паважаюць, лічацца з маім меркаваннем. Галоўнае — кожны дзень бачу вынік сваёй працы. Я стаў дарослым. Мне не лёгкая дарога патрэбна, а *мая*. Ты павінна зразумець". І я разумею, таму што ў яго гады думала гэтаксама.

У ліпені праводзіць у армію Алеся. Тут усё зразумела. Вучылішча закончана. Зорак з неба не хапае, але працы не баіцца. Вось толькі прастадушны, як дзіця. Калі трэба, можа аддаць апошняе. А вось сяброў выбіраць не ўмее. Многія карыстаюцца яго наіўнасцю. Але і ён таксама паўтарае: "Мама, калі ласка, я сам разбяруся".

Пеця і Дзіма скрытныя. Пра тое, што Пеця стаў наведваць аэраклуб, а Дзіма ўладкаваўся падзарабіць, мы з мужам, напэўна, не даведаліся б і да гэтага часу, калі б не падвёў хлапчукоў узрост. Спатрэбіўся дазвол бацькоў, таму што ім няма яшчэ васемнаццаці. Што гэта? Недавер? Або так праяўляецца тое ж імкненне ўсё рабіць і вырашаць самастойна?

Колькі ў нас трывогі за слабыя яшчэ крылы нашых птушанят, якія так імкнуцца абараніць сваю самастойнасць. Як цяжка думаць, што так мала цяпер уплывае на іх рашэнні наша меркаванне. Часам здаецца, што я ім ужо і не патрэбна. Добра, што ёсць яшчэ дзяўчынкі, мае прыгажуні.

Але ў Вольгі тое ж імкненне да незалежнасці, як ў Міколы, і тая ж скрытнасць, як у Дзімы. Пра тое, што яна ўжо другі год сустракаецца з хлопцам, я даведалася апошняй, і толькі таму, што яе кавалер сам выказаў жаданне пазнаёміцца. Вользе — 17, хлопцу — 22. І зноў трывога: што там у іх? Сур'ёзна? Несур'ёзна? Лепш не думаць, інакш не знойдзеш сабе месца. Вольга амаль дарослая. Амаль... Яшчэ год вучылішча, і ўжо дарослай дзяўчыне так ці інакш пачынаць самастойнае жыццё.

Застаюцца яшчэ школьніцы: Іна, Ірына, Настачка — 16, 13 і 10 гадоў. Вось каму я яшчэ сапраўды патрэбна. Жаночым справам павучыць, параіць, што адзець, дапамагчы ў вучобе, у дзявочых перажываннях суцешыць. Праўда, у Насці яны яшчэ і не дзявочыя нават — школа, скрыпка, збітыя каленкі.

Але пройдзе зусім крыху часу, і я зноў з кожным дзіцем паасобку зведаю горыч перажыванняў па прычыне змяншэння бацькоўскага ўплыву, трывогу за лёс кожнага. Лаўлю сябе на думцы, што ўсё гэта нармальна. Звычайныя перажыванні бацькоў за сваіх дзяцей.

І ці так ужо мала мы, бацькі, для іх значым? Мы далі ім дом і сям'ю. Мы многаму іх навучылі. Яны перанялі ў нас нашы жэсты, інтанацыі, асобныя рысы характару. Яны выраслі звычайнымі, нармальнымі. А гэта нямала. Яны не баяцця жыцця, як іх равеснікі, якія выраслі ў сценах інтэрнатаў. Нашы дзеці пачуваюць сябе ў гэтым нялёгкім жыцці свабодна і ўпэўнена. Дык чаго я хачу? Калі спатыкнуцца ці памыляцца — падставім сваё плячо ці дапаможам парадай, таму што бацькоўскі досвед, па сабе ведаю, патрэбен дзецям усё жыццё. І яны, мае пасталелыя дзеці, імкнучыся да сваёй самастойнасці, таксама разумеюць гэта.

Песня, напісаная да 8 Сакавіка ў мой гонар... Музыка і словы майго Пеці. "Мама, каким бы был я без тебя?.. Поверь, меня растила ты не зря..." Вялізны букет бэзу ад маўклівага Алеся не з нагоды, а проста так. Каробка цукерак з першай зарплаты. Якая яшчэ ўдзячнасць патрэбна бацькам? Дзякуй, мае пасталелыя дзеці!

Надзея ГЛУХАВА,
маці-педагог прыёмнай сям'і.

Бабруйск.

Танцуе "Дзяцінства"

Калі назіраеш, як танцуюць дзеці, — гэта заўсёды асалода. Узнёслая музыка, грацыёзныя рухі танцораў, яркая харэаграфія, маляўнічыя касцюмы — з усяго гэтага складаецца свята.

Мінская сярэдняя школа № 28 — асаблівая. Яна — з харэаграфічным ухілам. Усяго ў школе 50 класаў, а 14 з іх — танцавальныя. Пагадзіцеся, зусім не мала! Мастацкім кіраўніком харэаграфічнага аддзялення школы ўжо не першы год з'яўляецца (праўда, на грамадскіх асновах) народны артыст Беларусі Віктар Саркісьян. Ён — танцоўшчык, які шмат гадоў выступаў на сцэне Нацыянальнага тэатра балета, выконваў вядучыя партыі, сапраўдная "зорка" балета. Але паколькі ў той час артыст знаходзіўся ў замежнай камандзіроўцы, дык расказаць пра асаблівасці работы харэаграфічнага аддзялення школы я папрасіла Яўгена Апанасавіча Бандарэнку, намесніка дырэктара па харэаграфіі. У свой час ён скончыў Беларускую харэаграфічную вучэльню, дзе быў выхаванцам вядомага педагога Аляксандра Іванавіча Калядэнкі.

— Каб вучыцца на харэаграфічным аддзяленні нашай школы, — расказвае Яўген Апанасавіч, — трэба вытрымаць немалы конкурс. Кожны год — прыблізна тры чалавекі на месца. Звычайна ў маі і жніўні мы наладжваем своеасаблівыя падрыхтоўчыя курсы для тых, хто збіраецца да нас паступаць. А ў канцы месяца праводзім адкрыты ўрок. Прычым у прысутнасці бацькоў, каб тыя самі маглі пераканацца, хто з дзяцей дасягнуў якіх вынікаў. Лепшых — пакідаем. Гэта, так бы мовіць, першы этап. Другі этап — праверка фізічных даных, гнуткасці, спрытнасці, скачкоў. Трэці этап — праверка рытму і слыху.

Вельмі шкада, што не маем магчымасці прымаць у сваю школу дзяцей з усяго горада. Мы знаходзімся ў цэнтры Мінска, на вуліцы М.Багдановіча, і, вядома, да нас ахвотна б ездзілі дзеці, падлеткі. І выбар дзяцей ў харэаграфічныя класы быў бы больш.

На харэаграфічным аддзяленні — 14 класаў, гэта больш як 300 чалавек. Увогуле харэаграфічнае аддзяленне існуе ў школе з 1985 года, але да 1996 года яно ахоплівала толькі пачатковую школу. Пасля 1996 года ўрокі харэаграфіі з'явіліся ў 5 — 7 класах. Магу пахваліцца, што двое выхаванцаў працягваюць вучобу ў Беларускай харэаграфічнай вучэльні.

Урокі танца ў нас — чатыры разы на тыдзень, але бацькі юных артыстаў хацелі б, каб іх дзеці танцавалі болей. Акрамя харэаграфіі больш як сто юных артыстаў займаюцца музыкай — па класах баяна, фартэпіяна, цымбалаў. З вучняў харэаграфічнага аддзялення ў школе створаны ансамбль "Дзяцінства". Рэпертуар яго немалы. У ім ёсць і класічныя нумары (напрыклад, "Танец сняжынак" з балета "Шчаўкунок"), і характарныя ("Тарантэла", "На музыку аргенцінскага танга"), і народныя танцы ("Крутуха", "Трасуха", "Закружанка"). Наш глядач заўсёды цёпла прымае такія нумары, як "Кадрыль", "Белавежская пушча", "Натхненне", "Дыска", "Вальс". У скарбонку нашых дасягненняў трэба залічыць і тое, што за апошнія паўтара года "Дзяцінства" поўнасцю абнавіла свой рэпертуар.

Наша школа з'яўляецца шэфам санаторыя "Азёрны", дзе ўмацоўваюць сваё здароўе і дарослыя, і дзеці з чарнобыльскай зоны. Санаторый дасылае нам транспарт, і вось ужо два гады кожную суботу нашы дзеці выязджаюць туды з канцэртамі. Канцэрты поўнасцю складаюцца з нашых нумароў.

У 1998 годзе ансамбль "Дзяцінства" стаў дыпламантам першага Рэспубліканскага фестывалю народнай творчасці. На працягу навучальнага года нашы выхаванцы даюць каля 30 канцэртаў. Вельмі часта нашы дзеці выступаюць перад ветэранамі вайны і працы.

Таццяна МУШЫНСКАЯ.

Заслухаўся.

Фота В.РАМАНЕНКІ.

Свет жыве дабрынёй

У 1949 годзе ў Цірольскім горадзе Імст нарадзілася SOS-Дзіцячая вёска. Ля яе вытокаў стаяў Герман Гмайнер, якога называюць вялікім гуманістам. На будаўніцтва першага SOS-дома збіралася па шылінгу, нібы са свету па нітцы.

Сёння на ўсіх кантынентах ёсць SOS-Дзіцячыя вёскі (усяго 354). Тут дзеці знайшлі прытулак, матчына цяпло і клопат. Дзеці SOS-Дзіцячых вёсак размаўляюць на розных мовах, але для ўсіх найбольшы гонар — прыналежыць адзінай SOS-сям'і. Радасць гэтых дзяцей — самая высокая ўзнагарода, пра якую мог толькі марыць Герман Гмайнер.

У 1995 годзе ў SOS-сям'ю ўлілася і беларуская SOS-Дзіцячая вёска. Дзякуючы намаганням арганізацыі Беларускі фонд "SOS-Дзіцячая вёска" гасцінна расчыніліся дзверы для абяздоленых беларускіх дзяцей.

Сёння тут 93 выхаванцы. Хлопчыкі і дзяўчынкі знайшлі дом, сям'ю. А гэта важна, каб свет для дзіцяці пачынаўся "под крышей дома своего". У SOS-доме яны выхоўваюцца любоўю і абаронены ёю.

SOS-маці — гэта жанчына, якая прысвячае жыццё абяздоленым дзецям. Гэта прызванне і прафесія адначасова. Яна вядзе дамашнюю гаспадарку, дзеці ёй дапамагаюць, а яна дорыць ім душэўную цеплыню і ўвагу.

SOS-браты і сёстры — гэта дзяўчынкі і хлопчыкі (6 — 8 дзяцей), якія ствараюць адну сям'ю. Тут жывуць агульнымі інтарэсамі, агульнымі радасцямі і клопатамі, захоўваюць звычайныя сямейныя традыцыі.

SOS-дом — гэта роднае гняздо, дзе чалавек абаронены ад нягод, тут яго любяць, аб ім клапоцяцца, тут заўсёды побач мама.

SOS- Дзіцячая вёска — першы крок для кожнага яе выхаванца. Тут ён пазнае добрасуседства, узаемадапамогу, спачуванне, сяброўства. Усё гэта — важны арыенцір у самастойным жыцці.

SOS-Сацыяльны цэнтр маці і дзіцяці імя Г.Гмайнера размешчаны на тэрыторыі SOS-Дзіцячай вёскі. Ён вядзе работу па такіх накірунках, як аздараўленне дзяцей з мнагадзетных сем'яў, з забруджаных раёнаў Беларусі і сацыяльная рэабілітацыя дзяцей-пацыентаў Рэспубліканскага анка-гематалагічнага цэнтра. Звыш тысячы дзяцей прайшлі праз Сацыяльны цэнтр за гэты час. Аздараўленне атрымалі 798 дзяцей са 187 сем'яў. Рэабілітацыю прайшло 205 дзяцей.

100 дзяцей-сірот SOS-вёскі Бараўляны — толькі слязінка ў моры слёз. Звыш 23 тыс. дзяцей-сірот сёння жывуць сярод нас у Беларусі. Вярнуць ім страчанае дзяцінства — абавязак кожнага беларуса, у якім жыве спачуванне і дабрыня.

Наталля ЯРЭМІЧ,
студэнтка факультэта журналістыкі Белдзяржуніверсітэта.

І свеціць ім агеньчык школы-інтэрната

На развілцы дарог,
што да Мінска ляцяць,
быццам стрэлы,
Радашковічы ёсць —
беларускі
наш гарадок.
Школа ў тым гарадку
носіць імя Гастэлы.
Для сірот тут Радзіма
адкрыла свой астравок...

Такімі паэтычнымі радкамі пачынаецца візітная картка Радашковіцкай школы-інтэрната... Сярод многіх значных спраў педагогаў і дзяцей-сірот у гэтай установе выдзяляецца мемарыяльны музей, прысвечаны подзвігу экіпажа капітана Мікалая Францавіча Гастэлы.

З 1978 года адказным за работу музея і кіраўніком гуртка юных следапытаў прызначаны педагог Міхаіл Іванавіч Касяк, настаўнік роднай мовы і літаратуры, Заслужаны настаўнік БССР, чалавек, улюбёны ў музейную справу. І зараз, калі М.І.Касяк даўно размяняў сёмы дзесятак, ён не пакідае следапыцка-краязнаўчую справу — займаецца патрыятычным выхаваннем дзяцей-сірот. Сёння Міхаіл Іванавіч — госць "Настаўніцкай газеты".

— Шаноўны Міхаіл Іванавіч, раскажыце, калі ласка, крыху аб гісторыі школы-інтэрната, пачатку яе існавання?

— Радашковіцкая школа-інтэрнат адкрыта ў 1960 годзе. Спачатку яна размяшчалася ў былым будынку ваенкамата, і навучаліся ў ёй 136 выхаванцаў. Першым дырэктарам яе быў Міхаіл Васільевіч Гарбацэвіч, загадчыкам навучальнай часткі — Ганна Аляксандраўна Шпілеўская. Праз два гады былі пабудаваны два трохпавярховыя тыпавыя карпусы, адзін з іх быў абсталяваны пад вучэбныя класы і лабараторыі; другі — пад спальныя пакоі з рэкрэацыямі.

З году ў год колькасць вучняў павялічвалася і ў паасобныя гады даходзіла да 400 чалавек, былі паралельныя класы "А" і "Б". У 1963 годзе адбыўся першы выпуск выхаванцаў у колькасці 33 вучняў.

— Вядома, што школа носіць імя М.Ф.Гастэлы і ў ёй ёсць мемарыяльны музей, прысвечаны Герою. Раскажыце пра гэта...

— У 1966 годзе ў школе-інтэрнаце быў адкрыты мемарыяльны музей аб подзвігу экіпажа савецкіх лётчыкаў: капітана Мікалая Францавіча Гастэлы, лейтэнанта Анатоля Акімавіча Бурдзенюка, лейтэнанта Грыгорыя Мікалаевіча Скарабагатага, старшага сяржанта Аляксея Аляксандравіча Калініна, якія загінулі пры нанясенні вогненнага тарана па матамеханізаванай калоне нямецка-фашысцкіх войск 26 чэрвеня 1941 года непадалёку ад Радашковіч. Спярша музей знаходзіўся ў невялікім пакоі, дзе было каля 200 экспанатаў. Пошук, збор новых матэрыялаў працягвалі юныя следапыты. Наладжваліся сувязі, перапіска з роднымі членаў гастэлаўскага экіпажа, з аднапалчанамі-гастэлаўцамі, паступалі новыя матэрыялы для музея. І ў 1976 годзе ў сувязі з трыццаціпяцігоддзем з дня подзвігу экіпажа М.Ф.Гастэлы, аформлена расшыраная і абноўленая экспазіцыя на тэму "М.Ф.Гастэла і члены яго экіпажа" ўжо ў новым памяшканні. Праведзена сустрэча з аднапалчанамі-гастэлаўцамі, роднымі членаў экіпажа, вучнямі школ імя М.Ф.Гастэлы. З матэрыялаў гуртка юных следапытаў і актыву музея аб лётчыках вогненных і паветраных таранаў у 1981 годзе аформлены яшчэ дзве новыя экспазіцыі на тэмы "Героі вогненных таранаў" і "Героі паветраных таранаў". Цяпер агульная колькасць усіх экспанатаў музея складае больш як паўтары тысячы.

— Міхаіл Іванавіч, раскажыце калі ласка, што захоўваецца ў асноўным фондзе музея?

— У асноўным фондзе музея захоўваюцца мемарыяльныя прадметы М.Ф.Гастэлы, членаў яго экіпажа і яго родных, блізкіх, літаратурныя творы, прысвечаныя М.Ф.Гастэлу, членам яго экіпажа, фотадакументы, успаміны пра М.Ф.Гастэлу, пра членаў яго экіпажа, у тым ліку:

навігацыйная лінейка М.Ф.Гастэлы, астанкі самалёта экіпажа М.Ф.Гастэлы, кніга Ніны Францаўны Гастэлы "Расказ пра брата", штурманская і навігацыйная лінейкі аднапалчаніна М.Ф.Гастэлы А.М.Боднара, планшэт з картай і пагоны аднапалчаніна М.Ф.Гастэлы, былога ваенкама 3-й эскадрыллі 207 авіяпалка далёкага дзеяння М.І.Андрэева, фатаграфія з аўтографам аднапалчаніна М.Ф.Гастэлы Героя Савецкага Саюза Ф.М.Арлова, пісьмо члена гастэлаўскага экіпажа А.А.Калініна сваёй маці ад 22 чэрвеня 1941 года, успамін былога штурмана 207 авіяпалка маёра Георгія Генадзьевіча Гнусарава пра М.Ф.Гастэлу (у фаназапісе), іншыя матэрыялы.

— Міхаіл Іванавіч, хацелася б пачуць пра дзейнасць гуртка юных следапытаў, аб рабоце секцый музея, увогуле аб ролі музея ў выхаванні дзяцей-інвалідаў.

— Члены актыву музея арганізавалі секцыі: экскурсаводаў, юных лектараў, перапіскі, гукатэхнічных сродкаў, фондавая, мастацка-афарміцельская.

На базе музея праводзіць сваю работу і гурток следапытаў. Сабраны матэрыялы пра савецкіх лётчыкаў, якія загінулі на тэрыторыі Маладзечанскага раёна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Вынікам пошукавай работы гуртка 1991-1993 гадоў з'яўляецца сабраны і запісаны на магнітафонную стужку матэрыял на тэму "Наш пасёлак Радашковічы". Гэты матэрыял выкарыстоўваецца пры правядзенні экскурсій і лекцый у музеі як для вучняў школы-інтэрната, так і для іншых наведвальнікаў музея. Экскурсіі ў музеі праводзяць нашы вучні — юныя экскурсаводы, з невялікімі лекцыямі выступаюць юныя лектары. Акрамя экскурсій, лекцый, у музеі праводзяцца ўрокі Міру і Мужнасці, сустрэчы з ветэранамі-гастэлаўцамі, удзельнікамі Вялікай Айчыннай вайны, урачыстая лінейка, прысвечаная дню нараджэння М.Ф.Гастэлы — 6 мая. Праведзены два злёты школ, якія носяць імя М.Ф.Гастэлы. Выпускаецца насценгазета "Гастэлавец". За ўвесь час існавання музея ў ім пабывалі каля трыццаці тысяч чалавек з розных месц краіны. Былі дэлегацыі з Польшчы, Чэхаславакіі, Балгарыі, ГДР, Венгрыі, Фінляндыі, Манголіі, В'етнама, Афганістана.

Па ініцыятыве савета музея, гуртка юных следапытаў вучнямі сёмага-дзевятага класаў школы-інтэрната ў 1992 — 1993 гадах на плошчы побач з магістральнай дарогай Маладзечна — Мінск пасаджана Алея Памяці — гэта ўшанаванне і добрая памяць маладога пакалення аб трыццаці васьмі жыхарах Радашковіч, якія загінулі на фронце, у партызанскіх атрадах у гады Вялікай Айчыннай вайны. Праводзіцца шэфская работа.

Музей экіпажа М.Ф.Гастэлы ўзнагароджаны граматамі і дыпломамі. Яму прысвоена званне "Выдатны школьны музей". А пастановай калегіі Міністэрства культуры Беларусі музею прысвоена ганаровае званне "Народны музей".

— Хацелася б, Міхаіл Іванавіч, яшчэ больш пачуць аб дзейнасці школы-інтэрната, аб традыцыях установы, аб матэрыяльнай базе школы.

У 1978 годзе школа рэарганізавана ў агульнаадукацыйную няпоўную сярэднюю школу-інтэрнат для дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў. Былыя вялікія спальныя памяшканні пераабсталяваны ў невялікія ўтульныя пакойчыкі, набліжаныя да дамашніх абставін, дзе дзеці маюць усе неабходныя ўмовы для разумнага адпачынку, развіцця здольнасцей і прыродных схільнасцей.

У 1990 годзе пабудаваны трэці асобны будынак для пазакласнай работы, які дзеці ласкава назвалі "Церамок" Хаця ён і невялікі, але ў ім ёсць залы і пакоі для барцоў і танцораў, тэнісістаў і музыкантаў, ёсць пакоі для малявання і вязання. Любяць дзеці залы з гульнявымі аўтаматамі і відэасалонам.

У школе-інтэрнаце створана належная матэрыяльная база для вучобы і выхавання дзяцей. Ёсць кабінеты фізікі, хіміі і біялогіі, музыкі і спеваў, рускай мовы і літаратуры, беларускай мовы і літаратуры, лінгафонны кабінет замежнай мовы; сталярная, слясарная і швейная майстэрні, у якіх вучні атрымліваюць працоўныя навыкі; спартыўная зала, стадыён са спецыяльнымі гульнёвымі пляцоўкамі, невялікая актавая зала са стацыянарнай кінаўстаноўкай, прышкольны вучэбна-доследны ўчастак, школьная пчалапасека.

Для паездак на экскурсіі ёсць школьны аўтобус, а для прывозу прадуктаў і розных тавараў. Дзіцячы фонд імя У.І.Леніна выдзеліў грузавы аўтамабіль. У вольны ад вучобы час выхаванцы наведваюць цікавы жывы куток, дзе даглядаюць чарапаху, вожыка, марскіх свінак, хамякоў, папугаяў і іншую жыўнасць.

Больш чым за саракагадовае існаванне школы-інтэрната ў вучнёўскім і педагагічным калектывах склаліся пэўныя традыцыі:

— урачыстыя лінейкі, прысвечаныя пачатку і заканчэнню вучэбнага года, дню нараджэння М.Ф.Гастэлы — 6 мая;

— вечары-сустрэчы з былымі выпускнікамі, з беларускімі пісьменнікамі і кампазітарамі.

Арганізуюцца пастаянныя выставы дзіцячай творчай дзейнасці, конкурсы школьных спектакляў і песні.

Аказваецца дапамога Радашковіцкаму лясніцтву ў пасадцы і ахове лесу. Дзейнічае школьная экалагічная сцяжынка; вядуцца спецкурсы па здаровым ладзе жыцця, практыкуецца загартоўванне малодшых школьнікаў.

Багатая матэрыяльная база школы-інтэрната, яе шматгадовыя традыцыі выкарыстоўваюцца ў навучанні і выхаванні вучняў. Тут працуе зладжаны педагагічны калектыў, у якім звыш 35 педагогаў. Педкалектыў доўгі час узначальваў выдатнік народнай асветы, Заслужаны работнік народнай адукацыі, кавалер ордэна "Знак Пашаны" Васілій Макаравіч Сарока, чыю памяць увекавечваюць удзячныя дзеці-сіроты.

У калектыве працуюць выдатнікі народнай асветы Ніна Андрэеўна Траццякова, Тэрэза Бернардаўна Сарока, Любоў Міхайлаўна Жавіна, Віктар Фёдаравіч Рудакоў, старшы настаўнік Людміла Анатольеўна Жохавец, выхавацель-метадыст Марыя Іванаўна Ігнатовіч. Граматамі Міністэрства народнай адукацыі, граматамі АблУНА ўзнагароджаны Мікалай Уладзіміравіч Ігнатовіч, Марыя Іванаўна Ігнатовіч, Аляксандр Цярэнцьевіч Барсукоў, Людміла Адамаўна Яцыновіч і іншыя. Традыцыі гэтых настаўнікаў, іх уменне працаваць, несці вучням святло ведаў, дабрату адносін да дзяцей пераймае моладзь, якая прыходзіць у школу працаваць. Сёння нашу ўстанову ўзначальваюць вопытныя кіраўнікі А.А.Вятоха (дырэктар), Г.Д.Поклад (намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце), З.М.Макляк (намеснік дырэктара па выхаванні).

За гады працы школы-інтэрната з яе сцен выйшлі 1384 выхаванцы. Сярод іх ёсць педагогі і юрысты, ваенныя людзі і інжынеры, ёсць медыцынскія работнікі і аграномы, працаўнікі сельскай гаспадаркі. Не раз наведвалі свой былы дом падпалкоўнік Валерый Гаўрылаў, марскі афіцэр Артур Жуковіч, інжынеры Пётр Рамановіч, Леанід Роўба, юрыст Іван Посах, настаўніца Марыя Пазняк, медыцынскія сестры Іза і Ія Венславовічы, Эма Аскірка, Вераніка Смуйлава, перадавікі вытворчасці Ніна Александровіч, Аляксандр Рубашка, Міхаіл Кісель, спецыялісты сельскай гаспадаркі Таццяна Махнач, Людміла Пунтус і многа-многа іншых.

І свеціць ім усім агеньчык школы-інтэрната ўсюды і заўсёды, таму што ў сэрцы застаюцца і прарастаюць карані там, дзе чалавек паднімаецца і ўсведамляе сябе — дом гэта ці школа.

Праходзяць гады, мяняюцца пакаленні выхаванцаў, а школа-інтэрнат не старэе, набывае ўсё больш прывабнасці, хараства, а педагагічны калектыў у творчым пошуку накіроўвае свае намаганні на выхаванне сапраўдных грамадзян сваёй Радзімы.

— Дзякуй за размову, Міхаіл Іванавіч. Вы — жывая гісторыя Радашковіцкай школы-інтэрната, той чалавек, які ўсяго сябе прысвяціў служэнню выхавання падрастаючага пакалення. Вашы душа і сэрца аддадзены дзецям-сіротам.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
старшы выкладчык кафедры кіравання Мінскага абласнога ІПК.

Паэтычны каляндар

У маі споўнілася 140 гадоў з дня нараджэння індыйскага пісьменніка і грамадскага дзеяча Рабіндраната ТАГОРА, 180 гадоў з дня нараджэння рускага паэта Апалона МАЙКАВА.

Рабіндранат ТАГОР

(1861 — 1941)

* * *

Чаруе месяц блікі мар,
і іх імчыць прастора,
І, нібы птушкі, да мяне
яны ляцяць з-за мора.
І ў бліках промняў, як праз сон,
нясуць у свет мінулых дзён.
"Прыйдзі, прыйдзі, прыйдзі!"
Паклічуць,— сыдзе змора.
Паклічуць да вясновых дзён,
да дзён шчаслівых тых,
Калі сяброўку бачыў я
ў праменнях залатых,
Дзе боль, які я не спазнаў,
і сум, што сэрца напаўняў,
Скрозь слёзы шэпчуць:
"Гора, гора, гора!"

* * *

Над гаем з квеценню агню
праходзяць хмары сінім ценем.
Пад ветрам прывіды раслін
усе ахоплены трымценнем.
У нетры лесу ідучы,
дождж заблішчаў, як уначы.
Ад скрухі ростані душа
кудысь імкнецца з утрапенням.
І жураўлі над акіянам
кудысь імчацца караванам:
Змаганне крылаў іх з туманам
— змаганне хваляў з ураганам.
І хтосьці праз трасканне цыкад
кране ў мне сэрца наўздагад.
Ён на тузе маёй ступае
і недасяжны быў сумненням.

Апалон МАЙКАЎ

(1821 — 1897)

* * *

Ну, ідзі, зіма сівая,
З прыгажуняю Вясной
Калясніца залатая
З вышыні імчыць крутой.

А імчыць царыца гэта
З цэлай арміяй амаль
Перахопленых з паўсвета
Цёплых ветрыкаў і хваль.

Колькі шуму,
колькі ззяння,
Колькі промняў і даждж!
А шчабятання, спявання,—
Ты ж марудзіш, я гляджу.

У Вясны не лук, не стрэлы,
Усмішкаю ўраз — і ты,
Падхапіўшы сані белы,
Мігам пусцішся ў кусты.
Не затулішся абсягам,
Вунь і пчол рай шумяць,
Матылькі стракатым сцягам
З перамогаю ляцяць.

Вясна

Блакітненькі, чысты,
Падснежнік намок,
А побач іскрысты
Апошні сняжок.

Апошнія хмары —
Мінулага цень
І першыя мары
Пра будучы дзень.

Сенакос

Пахне сенам над лугамі,
Песня весела гучыць...
Бабы з віламі, з граблямі
Выйшлі сена варушыць.

Там — сухое забіраюць.
Мужычкі яго шчыкам
З двух бакоў на воз кідаюць,
Воз расце, расце, як дом.

І, мізэрны, змардаваны,
Конь, чакаючы, стаіць.
Ён стаіць як укапаны
І, здаецца, гэтак спіць.

Толькі жучка ў рыхлым сене,
Як на грэбні хваль рачных,
Узлятаючы ў імгненне,
Скача, брэшучы на ўсіх.

* * *

Ах, кахай мяне
без разважанняў,
Без тугі, без думкі ракавой,
Без папрокаў і без наракання!
Што тут думаць?
Я твая, ты мой!

Кінь, забудзь усё,
мне ўвесь аддайся.
На мяне так сумна не глядзі!
Разгадаць, што ў сэрцы,
не старайся,
Пачуццю аддайся — і ідзі!

Я каханне не лічу, не мераю,
У каханні ўся душа мая.
Я смяюся, я кланяюся, веру
І жыццё люблю бясконца я.

У каханні толькі
шчасцю збыцца...
Вер, як я, о горды чалавек,
Што нам век з табой
не разлучыцца
І не скончыць
пацалунка век!

Пераклаў
Яўген МІКЛАШЭЎСКІ.

Выставы

Знаёмыя мінскія вуліцы

З 21 па 28 мая ў сталічным Доме дружбы прайшла фотавыстава "Мінскія праспекты" швейцарскіх аўтараў Штэфана Ліхтэнштайгера (фота) і Ханеса Лея Маера (тэкст). Матэрыял для выставы быў сабраны ў Мінску ў мінулага года падчас першага наведвання гасцямі з Швейцарыі нашай краіны.

Першапачаткова дэпартаментам адукацыі, культуры і спорту "Партнёрства Ааргау-Беларусь" швейцарскага кантона Ааргау планаваўся праект, непасрэдна звязаны з тэатральнай дзейнасцю Ханеса Лея Маера і Штэфана Ліхтэнштайгера. І швейцарскія рэжысёры правялі ў мінулага года майстар-класы са студэнтамі Беларускай акадэміі мастацтваў.

Паездка ў Беларусь была тым больш цікавай для швейцарскіх тэатральных дзеячаў, бо ім было практычна нічога невядома пра нашу краіну — частку некалі магутнага Савецкага Саюза. Калі рашэнне пра паездку было прынята, Штэфан і Ханес падумалі, што знаходжанне ў "невядомай краіне" натхніць іх на што-небудзь цікавае і дзіўнае. І ўжо ў Мінску ў іх нарадзілася ідэя фотаздымкаў і фотавыставы.

Здымкі праводзіліся на вуліцах беларускай сталіцы, на рэпетыцыях у Тэатры беларускай драматургіі, у гасцініцы, у рэстаране, на рынку, на дачы аднаго з заслужаных дзеячаў культуры Беларусі, у аэрапорце і іншых месцах, дзе пабывалі Штэфан і Ханес...

Упершыню фотавыстава "Мінскія праспекты" прайшла з 20 кастрычніка па 16 лістапада 2000 года ў горадзе Аарау і сёння прыбыла ў Мінск. Як расказалі швейцарскія госці, беларускія мытнікі сталі выключна ветлівымі і добразычлівымі, калі падчас дагляду знайшлі на фатаграфіях знаёмыя мінскія вуліцы.

Асаблівасць прадстаўленых на выставе работ заключаецца ў тым, што яны ўяўляюць сабой сінтэз фатаграфіі і літаратуры. Кожны фотаздымак суправаджае тэкст, які напісаны Ханесам і вызначаецца ім як разнавіднасць "патоку свядомасці". Ханес, калі заўважаў штосьці цікавае і годнае ўвагі, выказваў аб гэтым сваё першае ўражанне і казаў: "Зараз!", а Штэфан накіроўваў аб'ектыў фотапапарата ў найбольш зручны для слоў Ханеса бок... І амаль усе людзі на фатаграфіях — як правіла, выпадковыя прахожыя.

Неўзабаве будзе выдадзены каталог работ, прадстаўленых на выставе.

А цяпер — пра аўтараў фотаработ: Штэфан Ліхтэнштайгер скончыў Акадэмію тэатральнага мастацтва ў Цюрыху і з'яўляецца адным з заснавальнікаў тэатра M.A.R.I.A., дзе выступае ў якасці акцёра, рэжысёра і аўтара п'ес. Актыўна ўдзельнічае ў розных відэапраектах. З 1998 года ён з'яўляецца дацэнтам Вышэйшай школы музыкі і тэатральнага мастацтва ў Берне. На фотавыставе "Мінскія праспекты" яго фотаработы ўпершыню дэманстраваліся для шырокай публікі.

Свабодны рэжысёр і драматург Ханес Леа Маер кіруе імправізаванай трупай "practors". Сёння Ханес працуе над пастаноўкай спектакля па матывах аповесці Венедыкта Ерафеева "Москва-Петушки" і зрабіў паездку па маршруту "Мінск-Баранавічы" для збору матэрыялу і пошуку адпаведных тыпажоў. Пранікнуць у глыбіні славянскай душы дапамагаў Ханесу і аўтар гэтага артыкула, які таксама ўдзельнічаў у гэтай дзіўнай і незабыўнай паездцы, мэта якой была вызначана Ханесам як "пазнанне літаратуры праз рэальнасць".

Фотавыстава "Мінскія праспекты" — далёка не першы праект культурнага абмену паміж дзвюма краінамі, рэалізаваны "Партнёрствам Ааргау-Беларусь" і Беларускім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Кантакты швейцарскага кантона Ааргау з Беларуссю пачаліся напярэдадні распаду СССР і ажыццяўляюцца ўжо больш за дзесяць гадоў. Швейцарскі бок з задавальненнем запрашае маладых перспектыўных дзеячаў культуры з Беларусі і прадастаўляе ім магчымасць свайго роду творчай практыкі. Няма патрэбы гаварыць пра тое, наколькі важныя для работнікаў культуры, навукі, ды і ўвогуле для творчых людзей кантакты з прадстаўнікамі іншых краін і паездкі за мяжу.

Рон САФРОНАЎ.

Дзіцячая творчасць

Святло тваёй душы

Мы паведамлялі нашым чытачам пра рэспубліканскую экалагічную акцыю "Дзень Зямлі. Беларусь-2001", якую правялі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь сумесна з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя і грамадскай арганізацыяй "Беларускі зялёны крыж". У межах гэтай акцыі адбыўся конкурс экалагічнай журналістыкі "Святло тваёй душы", у якім бралі ўдзел больш як 300 юных творцаў з самых розных куточкаў нашай краіны. Яны даслалі на гэты конкурс свае эсэ, замалёўкі, вершы, насценныя газеты.

— Я назваў бы працы дзяцей яскравым сведчаннем прыродалюбнай патрыётыкі самага пачатку XXI стагоддзя, а конкурсныя практыкаванні — першай прыступкай у прафесію-мару, — так засведчыў сваё ўражанне ад дзіцячай творчасці кіраўнік майстар-класа, сябра журы конкурсу, рэдактар газеты "Белавежская пушча" Валерый Дранчук. Напярэдадні Міжнароднага дня абароны дзяцей мы прапануем нашым чытачам творы лаўрэатаў і дыпламантаў гэтага конкурсу.

**Ірына КУЛІКОЎСКІХ,
рэдактар аддзела праблем выхавання.**

А потым сябра не стала...

Я вельмі люблю прыязджаць у вёску да сваёй бабулі. І вабіць мяне туды не толькі рачулка, прыток Нёмана, ці грыбны лес, што з трох бакоў акружае вёску, а... вялізнае разгалістае дрэва, што расце каля плоту, калі самай вясковай вуліцы. Вы спытаеце: што можа быць цікавага ў адным звычайным дрэве? Справа ў тым, што з самага маленства гэтае дрэва здавалася мне нейкім незвычайным, патаемным. Ад тоўстага гладкага ствала адыходзяць у бакі шырокія галіны, на якіх без цяжкасцей можна ўзабрацца ледзь не на самую верхавіну дрэва, адкуль відаць амаль усю вёску. Пасадзіў гэта дрэва, як мне казалі, яшчэ мой прадзед. І я вельмі ўдзячна яму за такую памяць.

Бывала, у спякотны летні дзень забярэшся ў зялёную лістоту дрэва і сядзіш сабе ў цяньку, адпачываеш, чытаеш. Сюды я запрашала многіх сваіх сяброўак, якія ў летні час прыязджалі на канікулы ў вёску да сваіх бабуль, дзядуль. У якія толькі гульні мы там не гулялі! Нават сапраўдны "магазін" раскладвалі на вялікіх галінах. А калі ліпеньскі дождж праганяў нас у хату, мы не ўцякалі, а цясней прыціскаліся да ствала, хаваючыся пад густой лістотай, і дождж нас амаль не даставаў. Хіба што калі-нікалі буйная кропля ўпадзе каму за каўнер. Во піску было!

У час, калі мне было сумна, я дзяліла сваю адзіноту са сваім зялёным сябрам, расказвала яму мае дзіцячыя таямніцы. І дрэва адказвала мне ціхім шэптам. Мне адразу станавілася лепш.

Але аднойчы я прыехала да бабулі і на месцы свайго сябра ўбачыла... невысокі пянёк. Аказалася, што сусед спілаваў дрэва па той прычыне, што цень ад яго падаў на грады, і гародніна ў тым месцы дрэнна расла. Доўга я плакала пасля гэтага, усё ніяк не магла змірыцца з непапраўнай стратай.

Мне хочацца звярнуцца да вас, людзі. Не знішчайце дрэў, нашых сяброў, без асаблівай на тое патрэбы. Гэтым вы зробіце наша жыццё прыгажэйшым.

**Алена САБАЛЕЎСКАЯ,
вучаніца
сярэдняй школы № 2
Узды,
член гуртка
"Юны журналіст"**

Старая яблыня

Старая яблыня доўга не магла адысці пасля зімы. Маладзейшыя пакрыліся светла-зялёнымі маленькімі лісточкамі, упрыгожыліся бела-ружовымі суквеццямі, красаваліся адна перад другой. Старая яблыня панура цягнула да сонца сухія каржакаватыя галіны, стаяла чорная і самотная. Сям-там маладзейшыя парасткі выпускалі кволую зеляніну, абсыпаліся хвосцікамі пупышак. "Хварэе", — уздыхнуўшы, заўважыў дзядуля, пазіраючы на старое дрэва. Паразважаўшы пра зямное жыццё, якое мае пачатак і канец, мы пачалі лячыць яблыню: абрэзалі засохлыя галіны, угноілі і ўскапалі зямлю вакол камля, пабялілі вапнай стары ствол і яшчэ жывыя галіны.

Калі праз тыдзень я зноў наведаўся ў вёску, старую яблыню было не пазнаць. Маладыя ўжо адцвілі. Іх кветкі асыпаліся, і праз зеляніну лістоты праглядвала завязь, а старая яблыня красавалася ў белым уборы. Кружыліся пчолы над яе кветкамі, завіхаліся вераб'і. Жыццё вярнулася, каб прадаўжацца і даваць плады.

Выжывае мацнейшы

У зацішным месцы пад страхой звілі ластаўкі гняздо. Вывеліся пацёра птушанят. Першыя дні іх не было відаць, толькі клапатлівыя бацькі сноўвалі туды-сюды, нешта носячы ў дзюбах. Падляціць, сядзе на край злепленага з ілу і гліны кошыка, засуне ў глыбіню галоўку — толькі хвосцік трасецца звонку, і хуценька назад, з гнязда па здабычу. Калі я падыходзіў да гнязда, ластаўкі-бацькі нервавалі-ся: неспакойна шчабяталі, нізка лёталі. А потым прывыклі. Стаіць сабе дзядзька чалавек, спадзішка назірае, шкоды ніякай не прыносіць. Праз некалькі дзён птушаняты падраслі, пачалі высоўваць галоўкі з гнязда і, разявіўшы роцікі, чакалі бацькоў са здабычай.

Аднойчы на зямлі я заўважыў птушаня. Амаль голая маленькая істота бездапаможна звесіла вялікую галоўку на непамерна доўгай шыі. Птушаня было мёртвае. Што здарылася? Чаму яно загінула? Я пайшоў да дзядулі, бо ён шмат ведае пра жыццё прыроды. Дзядуля патлумачыў: "Птушкі выкідаюць з гнязда кволых, хворых птушанят, карміць якіх няма сэнсу. А птушаня магло захварэць, бо хімічнымі ўгнаеннямі падкармілі канюшыну, што непадалёку ад нашага двара. Менавіта з таго поля ластаўкі і насілі мошак ў гняздо. Накармілі дрэнным кормам кволае птушаня, яно і загінула. А магло само выкінуцца з гнязда, птушаняты ж варушацца. Вось на зямлі і змерзла".

Я падумаў: "Прырода мудрая, нездарма выжывае мацнейшы. Але ж надта шкада слабейшых, тых, хто часам не можа абараніць сябе".

**Пётр САЧАК,
вучань
школы-ліцэя № 16
Мінска.**

А зямля церпіць, аддаючы ўсё

Зямля... Вада... Паветра... З гэтага пачыналася жыццё.

Ты чуеш?.. Чуеш? Спяваюць на розныя галасы птушкі... Вось адна ціхенька-ціхенька цінькае. Такая маленькая... А вось другая заліваецца спевам. А тая крычыць, нібы спужаўшыся чаго... Чуеш, як гамоняць ручайкі, весела пабліскваючы на сонцы струменьчыкамі вады? І хвалі рэк, мораў, акіянаў то нешта шэпчуць, то злосна, нібы папярэджваючы, некаму пагражаюць... А як недзе ўверсе шуміць лісце і ціхусенечка шамаціць на доле, пад нагамі... Як гамоняць паміж сабой кветкі... Як звініць павуціна, дзіўна сплеценая майстром-павучком?.. А недзе ідзе снег... Чуеш, якую песню табе спявае завіруха? А вунь там ідзе, грыміць навальніца. Чуеш?..

Ты бачыш?.. Бачыш, як плывуць над табой казачныя аблокі? Як зіхацяць, гуляюць адзін з адным сонечныя праменьчыкі? Як прыгожа заходзіць і ўстае сонца? Як блішчаць жамчужынкі ранішняй расы на траве? Як з неба глядзяць на нас срэбныя зоркі? Як у нейкім загадкавым, таямнічым танцы кружацца сняжынкі, змяніўшы танец нядаўняга асенняга лісця?

Ты адчуваеш?.. Адчуваеш подых ветрыку і пяшчоту сонейка, дажджавую кропельку на тваёй далоні і лёгкі халаднаваты пацалунак сняжынкі на тваім твары, шаўкавістасць травы і ласкавыя абдымкі хвалі?

А цяпер уяві, што замест спеву птушак ты чуеш, як звоняць, спяваюць сваю жудасную песню званы. Ці, мо, гэта зусім не званы, а нешта другое...

Уяві, што замест прыгажосці ты бачыш адну чорную, бязлітасную цемру, а навокал... пустэча.

Уяві, што замест пяшчоты сонейка ты адчуваеш холад, і ліпучы няласкавы вецер абдымае цябе, няўмольна пранізваючы наскрозь ледзянымі іголкамі.

Міжволі адкідваеш гэтыя думкі прэч. Адкідваеш, як і многія іншыя, якія ў першую чаргу і пракладваюць шлях да гэтай няўтульнай пустэчы. Але ж шлях гэты пракладваем мы — і кожны па-свойму. Адны — будуючы шкодныя прадпрыемствы, часам блізка ад населеных пунктаў, другія — знішчаючы лес і каштоўныя расліны, забіваючы птушак і звяроў, трэція — засмечваючы паветра, не кажучы ўжо аб аўтамабілях і хімічных прадпрыемствах, іншыя — не зберагаючы прыродныя рэсурсы, якіх так мала засталося. А Зямля церпіць, аддаючы ўсё. Церпіць, пакуль можа... А што потым? Што будзе рабіць безадказны чалавек потым? Ён знішчыць не толькі сваё жыццё, але і жыццё птушак, звяроў. Бо яны ж не адказваюць за памылкі людзей, за нашы памылкі! Не, я не кажу, што трэба спыніць навуку, прагрэс, усё, чаго мы дасягнулі. Не. Трэба толькі быць уважлівей да сябе, да людзей, да жывёл, наогул да прыроды. Бо не прагрэс дорыць шчасце. У лесе, дыхаючы свежым паветрам, атрымліваеш асалоду ад спеваў птушак, ад шуму дрэў. Гэта і ёсць сапраўднае, жыццядайнае шчасце. Ды і наогул, назіраючы проста праз акно за жыццём на вуліцы, мы робімся зусім другімі, лепшымі. І не трэба ўзвальваць на плечы іншых абарону навакольнага асяроддзя. Бо свет, у якім ты жывеш — гэта і твой свет. І ты павінен забяспечыць далейшае існаванне гэтага зялёнага свету для сваіх дзяцей, унукаў, праўнукаў. Павінен зразумець птушак, якія спяваюць табе аб прыгажосці, аб тым, што яны хочуць жыць у гэтай прыгажосці, хочуць, каб жылі ў ёй і іх дзеткі, і дзеткі іншых жывых істот, і самі гэтыя істоты. Зразумець кветкі, травы, лугі і палі, дрэвы, якія таксама хочуць існаваць, адчуваць пяшчоту сонца і подых ветрыку. Ты ў адказе за іх, за ўсё на Зямлі: за маленькае, за вялікае — усё роўна.

Паслухай, якімі гукамі поўніцца свет. Паслухай, і ты абавязкова нешта пачуеш. "Нахіліся нізка над зямлёй, — шапнуць табе травы, — і ты ўбачыш жыццё чарвячкоў і жучкоў". "Зазірні на дно ракі і ты ўбачыш яшчэ адзін свет", — шапнуць хвалі. "Падымі галаву і паглядзі на птушак, матылькоў і розных кузурак, — скажа ветрык. — Яны ўсе хочуць жыць і радавацца гэтаму жыццю".

Паслухай таямнічую казку прыроды і стань добрым, а не злосным чараўніком у ёй. Здолей слухаць яе вялікае, разнастайнае жыццё! Уратуй яе!

**Наталля УЦЯНСКАЯ,
вучаніца
сярэдняй школы № 1
Наваполацка.**

...І было возера

Для мяне самае прыгожае месца на зямлі — гэта беларускае Палессе. Вы спытаеце, чаму менавіта Палессе? Я вам адкажу.

Ёсць на Палессі невялічкая вёска Раманаўка. У гэтай вёсцы я нарадзілася, жыву, хаджу ў школу.

На першы погляд, гэта вёска нічым не адрозніваецца ад іншых, але для мяне яна самая прыгожая, самая непаўторная! Іншы раз я дзіўлюся, як можна было стварыць такую прыгажосць. Уся вёска патанае ў зяленіне садоў і лясоў, што акружаюць яе з усіх бакоў. Але самай выдатнай мясцінай вёскі было возера. Яно знаходзілася ў канцы сяла...

Асабліва прыгожым было возера ў маі, калі зацвітаў дзьмухавец і пагоркі станавіліся сонечнымі. А крыху пазней, калі дзьмухавец адцвітаў, возера было нібы ў празрыстым тумане — так многа ўзлятала маленькіх пушыстых парашуцікаў.

Прыгожым было возера перад узыходам сонца... Цішыня і спакой над ім. І толькі чыстае паветра дрыжыць над вадой, нібы жывая повязь сіняй вады і блакітнага неба...

Але вось ужо тры гады ў нас няма гэтай прыгажосці, таму што знайшліся такія людзі, для якіх матэрыяльныя выгоды значылі больш, чым духоўныя. Яны наўмысна спусцілі ваду з возера. Для чаго патрэбна было знішчаць такую прыгажосць, створаную самой прыродай?

Людзі знішчылі возера, спусцілі з яго ваду для таго, каб толькі пажывіцца рыбай. І чаго яны дабіліся? Таго, што жыхарам вёскі, якія раней прыходзілі амаль цэлымі сем'ямі купацца і любавацца возерам, зараз няма куды пайсці адпачыць, няма на што любавацца! А як дрэнна дзецям! Летам ім прыходзіцца за некалькі кіламетраў ездзіць у другую вёску, каб адпачыць каля возера...

Вы спытаеце, чаму я гэта напісала? Не, я не чакаю ад вас дапамогі. Проста я вельмі люблю прыроду, і мне вельмі цяжка бачыць, як пакутуюць без возера людзі.

**Вольга ШАХНО,
вучаніца
Раманаўскай
базавай школы
Мазырскага раёна.**

Усе мы — зямляне

У сэрцы кожнага чалавека гарыць маленькі агеньчк, які саграе яго душу і дае яму прагу да жыцця. Гэты агеньчык — спадчына. Так, спадчына. Неацэнная. За ўсе даражэйшая. Але хто калі лічыў, хто калі задумаўся, колькі ж на душу насельніцтва, на душу кожнага з нас прыпадае кветак, матылёў, дрэў, птушак, крынічак? Усяго гэтага мы, занятыя вечнымі клопатамі, паўсядзённай працай, часцей за ўсё не заўважаем — яно для нас такое звыклае, як і паветра, — гэты цуд прыроды! — якім мы безуважна, раўнадушна дыхаем.

Так, мы звыкла ўсім гэтым карыстаемся. Часам нават забываемся, што прырода не толькі для нас. Што, бяручы ў яе ўсё, чым яна так шчодра з намі дзеліцца, трэба думаць пра будучыню і абавязкова трэба пакідаць у ёй месца і той жа травінцы, і таму ж мурашу...

Вы толькі ўявіце сабе на хвіліну, што будзе з нашай зямлёй праз сто год, калі мы будзем так эгаістычна адносіцца да яе. Вы толькі падумайце, чаго вы пазбаўляеце будучыя пакаленні. Яны не змогуць убачыць квітнеючага сада, рэчкі ў час разліву, яны ніколі не пачуюць спеву жаваранка. Вы не маеце на гэта права.

Што гаварыць пра будучыню, калі мы самі не ўмеем цешыцца прыгажосцю роднага краю. А калі чалавеку дрэнна, калі ён, замучаны шэрымі буднямі і губляе прагу да жыцця, варта проста паглядзець навокал. Наш край прыгожы заўсёды, у любую часіну года. І тады, калі, прачнуўшыся ад зімовага сну, сонца шырока расплюшчвае вочы, светла і ўхвалявана гамоняць маладым лісцем дрэвы, а зялёна-смарагдавы колер зямлі, аблашчаны сінякрылым ветрам, радуе вока бязмежнай прагай жыцця.

І тады, калі ў кожнай красцы на густатравых лугах клапатліва працуюць пчолы, калі набіраюцца моцы нівы, гадуючы і спелячы каласы, калі кветкі, промні і птушыныя спевы яднаюцца ў непаўторную мелодыю жыцця, якая запаўняе сабою лугі, лясы, палі.

І тады, калі прыкметна цішэе ў прасторы, калі на палях па-восеньску пахне ўжо свежай саломай і новым зернем, калі пад нагамі шамаціць апалае лісце, а жоўты колер пануе ўжо там, дзе яшчэ нядаўна было так шматколерна, гаманліва, весела.

І тады, калі зямля робіцца белай-белай, калі мяцеліцы спяшаюцца як найхутчэй укрыць ад марозаў кожны карэньчык, кожны парастак, калі прамярзаюць да апошняй пушынкі ў голым суччы птушыныя гнёзды, якія летам хаваліся ў густым лісці, а цяпер адны толькі і засталіся на распранутых дрэвах.

У холад і ў спеку, удзень і ўночы, летам і зімой ён заўсёды прыгожы, наш родны, наш любы край.

Я веру ў тое, што калі кожны чалавек будзе любіць свой край, усё зменіцца да лепшага. Бо чалавек, які любіць зямлю, на якой нарадзіўся і якая ласкава называе яго сваім сынам, паважае свой край, які ўзгадаваў яго, робіцца моцны і мудры, — ён не зможа пагардліва адносіцца да іншых краёў, іншых земляў. Бо ўсе мы на гэтай зямлі суседзі: рэчка і бусел, дрэва і травінка, кветка і пчала, мураш і чалавек. Усе мы зямляне. Бо зямля ў нас адна, яна агульная для ўсіх. І мы маем радасць суіснаваць на ёй, жыць у дружбе і ва ўзаемнай павазе.

**Марына АРЭФ'ЕВА,
вучаніца
Дзмітраўскай
сярэдняй школы
Клічаўскага раёна.**

Падрыхтавала да друку Ірына КУЛІКОЎСКІХ

Пра што мараць нашы дзеці

Дзеці — наша будучыня. Яны, сёння кволыя, бесклапотныя, непасрэдныя, заўтра — наша апора, надзея, наша гордасць. Памятаеце, кім вы — кірпаты хлопчык ці маленькая дзяўчынка — марылі стаць, калі вырасцеце? Пажарным, касманаўтам, настаўніцай, актрысай? А ці марыў хто-небудзь з вас стаць, напрыклад, супермадэллю, жонкай камерсанта, банкірам, бізнесменам, "новым рускім" ("беларусам"), а можа нават прэзідэнтам?

А што, калі адным вокам зазірнуць у вясёлыя будні дзіцячага сада? Хаця б ненадоўга акунуцца ў свет дзіцячых жаданняў, думак, пачуццяў... Менавіта так я і зрабіла, прыйшоўшы ў барысаўскі дзіцячы садок № 20. Дзень выдаўся сонечны, цёплы, на небе — ні воблачка, таму маленькія гарэзы разам са сваімі "другімі мамамі" — выхавальнікамі — гулялі на вуліцы.

Яны асцярожна, зацікаўлена разглядалі дыктафон, падыходзячы ўсё бліжэй і бліжэй. Якія ж яны яшчэ маленькія і безабаронныя! Усё жыццё яшчэ наперадзе. У кожнага свая мара, свае, калі так можна сказаць, планы на будучыню...

Насця Мультан, 5 гадоў:

— Мару з'ездзіць у Адэсу! Я ўжо ездзіла туды адпачываць з мамай і са знаёмымі — мне вельмі падабалася! Асабліва горка, якая спускаецца ў мора! А калі вырасту, хачу стаць спявачкай. Ці цырульнікам. Часам я спяваю, а часам сама раблю маме прычоскі!

Хрысціна Тарасевіч, 5 гадоў:

— Мару быць мамай і хачу працаваць прадаўцом у магазіне.

Аня Чарнаенка, 5 гадоў:

— Хачу ляльку Барбі. І стаць цырульнікам.

Яна Кудзіна, 5 гадоў:

— Хачу сядзець дома. Мая маці — дома.

Ягор Рашэтнік, 5 гадоў:

— Шафёрам хачу быць. Я адзін раз сам машыну вёў!

Уладзік Няміра, 5 гадоў:

— Я мару пра машыну! Як у таты. А калі вырасту, буду пажарнікам. Буду тушыць дамы, калі там агонь. Я сам так вырашыў!

Андрэй Швадлоў, 5 гадоў:

— Я хацеў бы машыну "Мерседэс"! Цацачную. А калі вырасту, у мяне будзе сапраўдная!

Яраслаў Самавараў, 5 гадоў:

— Я хачу шмат-шмат цацак! Аўтамат, стрэльбу, машынку, грузавік, бензавоз, сапраўдны тэлефон! Мне мама стрэльбу купіць на дзень нараджэння. А калі вырасту, стану вадзіцелем машыны "Мерседэс".

Сяргей Лаўроў, 5 гадоў:

— У мяне няма мары. У мяне дома ёсць цукеркі. Я пакідаю іх бабулі, маме і дзядулю. Я ім заўсёды дапамагаю! А калі вырасту, буду будаваць новыя дамы. Я з дошак будаваў дом для сабачкі. Яшчэ ў вёсцы дапамагаў дзядулю будаваць хату.

Віка Стралкова, 4 гады:

— Я хачу вырасці вялікай і прыгожай! Я буду мамай. І працаваць буду там, дзе мама. І яшчэ хачу прыгожыя каралі! Каб убірацца ў госці.

Арцём Мельнікаў, 5 гадоў:

— Хачу быць вадзіцелем, каб вазіць людзей. Яшчэ хачу машынку — чырвоную "мадэльку".

Коля Козел, 5 гадоў:

— Я мару аб душы... Душа — гэта чалавек. Душа — гэта дружба! Яна падобная на чалавека. Душа павінна быць прыгожай, смелай, добрай. А ў будучыні я стану салдатам! Я хачу абараняць Зямлю.

...Як бачыце, гэтыя пяцігадовыя людзі ўжо хочуць быць карыснымі. Дарэчы, а пра што марыць Алена Генадзеўна Паўлавец, іх выхавальніца?

— Мне б хацелася, каб наша цяжкае жыццё не закранала дзяцей. Сёння многія сем'і — не зусім шчаслівыя. Гэта адбіваецца на дзецях. Яны ж такія непасрэдныя, такія цікаўныя! Яны для мяне як мае родныя дзеці! Няхай бы ў іх было такое дзяцінства, як у свой час у нас: спакойнае, бесклапотнае. Цацкі, сябры... Сёння ж небяспечна пакінуць дзіця ў двары ўласнага дома. Я мару, каб у іх усё ў жыцці склалася добра. Няхай дзіцячыя маленькія мары ператвараюцца ў вялікія мэты, да якіх бы яны імкнуліся. Няхай яны будуць здаровыя. Спадзяюся, што праз 5-10 гадоў мы сустрэнемся, і яны пазнаюць мяне, будуць размаўляць са мной, не саромеючыся. Хацелася б бачыць у маіх дзецях добрых людзей, якія сябруюць, разумеюць, дапамагаюць адзін аднаму. Я іх вельмі люблю...

І сапраўды, іх ёсць за што любіць, маіх маленькіх знаёмых. Таму што яны такія чыстыя, пяшчотныя, жыццярадасныя, і ў той жа час па-свойму сур'ёзныя і разумныя.

Таццяна ЕШЧАНКА.

Барысаў.

Пірог для караля

У Магілёве на базе ПТВ № 18 кулінарыі адбыўся абласны конкурс прафесійнага майстэрства.

У ім прынялі ўдзел майстры вытворчага навучання, якія займаюцца падрыхтоўкай рабочых па прафесіі "Кухар, кандытар", а таксама навучэнцы ПТНУ — пераможцы папярэдніх вучылішчных конкурсаў.

У задачу ўдзельнікаў уваходзіла прадстаўленне візітнай карткі каманды і прафесіі, а таксама формы і эмблемы.

Камандныя заданні ўяўлялі сабой тэатралізаваныя паказы, такія, як "У госці да Машы" (ПТВ № 18), "Пірог для караля" (ПТВ № 139).

Індывідуальныя заданні ўключалі праверку тэарэтычных ведаў па прадметах, што ўваходзяць у спецыяльны цыкл вучэбнага плана, і практычнае заданне, якое ўключае прыгатаванне халодных закусак, другіх страў, трэціх страў, фірменнага торта па рэцэпце, распрацаваным удзельнікам конкурсу; дамашняе заданне: страва на фантазію.

Дамашняе заданне было прадстаўлена ў візітнай картцы каманды.

Ацэньваліся арыгінальнасць стравы, афармленне і падача, смакавыя якасці, навізна ў афармленні.

Па выніках конкурсу першае каманднае месца заняла каманда ПТВ № 18 кулінарыі Магілёва; другое — ПТВ № 130 Чэрыкава; трэцяе — ПТВ № 226 Бабруйска.

У асабістым заліку сярод майстроў вытворчага навучання перамагла І.Вараб'ёва з ПТВ № 18 Магілёва.

**Святлана ДАБРАСЕРДАВА,
выкладчык ПТВ № 18
кулінарыі Магілёва.**

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 370.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Ала ШАЎЦОВА.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №2991
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 30.5.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.